ខុមហ្វ្រែល COMFREL

គណៈកម្មាធិការដើម្បីការបោះឆ្នោតដោយសេរី និងយុត្តិធម៌នៅកម្ពុជា
COMMITTEE FOR FREE AND FAIR ELECTIONS IN CAMBODIA

ការបោះឆ្នោត

ជ្រើសតាំងតំណាងរាស្ត្រ នីតិកាលទី៥

ថ្ងៃអាទិត្យ ទី ២៨ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៣

ឧបត្ថម្ភដោយ

NORWEGIAN PEOPLE'S AID

forum syd

EUROPEAN UNION

Oxfam Novib

អាសយដ្ឋាន/Address

ស្នាក់ការ៖ ផ្ទះលេខ១៣៨ ផ្លូវ១២២

សង្កាត់ទឹកល្អក់១ ខណ្ឌទួលគោក

រាជធានីភ្នំពេញ

P.O Box: 1145, CCC Box: 439

Phone: (023)884 150

H/P: 012 942 019/012 942 017

Fax: (023)885 745

E-mail: comfrel@online .com.kh

Website: www.comfrel.org

900 សំណួរ-ចំលើយ

ជំនួយស្មារតីចំណេះដឹងរឹវដ្ឋាពលរដ្ឋ ក្នុងអំឡុងពេល និងក្រោយពេលបោះឆ្នោត ជ្រើសតាំងតំណាងរាស្ត្រ

- អ្វីគឺជាការបោះឆ្នោតដោយសេរី និងយុត្តិធម៌?
- នៅពេលមានការផ្លាស់ប្តូររដ្ឋាភិបាលតាមរយៈការបោះឆ្នោត ដោយសេរី និងយុត្តិធម៌ តើប្រទេសអាចកើតមានសង្គ្រាម ឬ អស្ថេរភាព ដែរឬទេ?
- មុនទៅបោះឆ្នោត តើលោកអ្នកត្រូវពិនិត្យមើលបេក្ខជន-បេក្ខនារីឈរឈ្មោះ ដូចម្តេចខ្លះ?

ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៣

មាតិកា

លេខរៀង **ទំព័រ**

ផ្នែកទី១: អភិបាលកិច្ចប្រជាធិបតេយ្យ និងសិទ្ធិមនុស្ស....................................០១

ផ្នែកទី២: ការបោះឆ្នោត និងសិទ្ធិអ្នកបោះឆ្នោត..១៤

ផ្នែកទី៣: ការបោះឆ្នោតជ្រើសតាំងតំណាងរាស្ត្រ:

- សិទ្ធិ និងនីតិវិធី...២០
- យុទ្ធនាការឃោសនាបោះឆ្នោត...២៦
- នៅថ្ងៃបោះឆ្នោត..៣០
- ការរាប់សន្លឹកឆ្នោត...៣៩
- ទោសប្បញ្ញត្តិ និងបណ្ដឹង..៤០

ផ្នែកទី៤: យេនឌ័រ និងកូតាជាតំណាងអ្នកបោះឆ្នោត..៤៦

ផ្នែកទី៥: យុវជន និងនយោបាយ..៥៣

ផ្នែកទី៦: ក្រោយពេលបោះឆ្នោតជ្រើសរើសក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់:

វិមជ្ឈការ វិសហមជ្ឈការ និង អភិបាលកិច្ចមូលដ្ឋាន...........................៥៦

ឆឆឆ❖ឈឈឈ

ផ្នែកទី១

អភិបាលកិច្ចប្រជាធិបតេយ្យ និងសិទ្ធិមនុស្ស

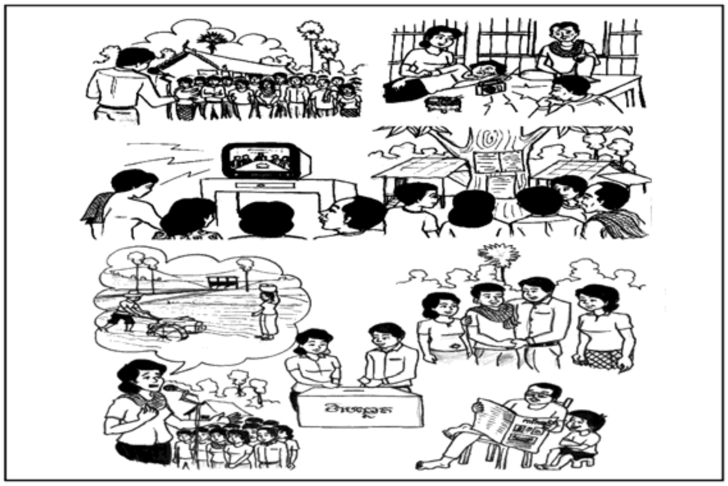

១~ តើអភិបាលកិច្ចប្រជាធិបតេយ្យមានន័យដូចម្តេច?

អភិបាលកិច្ចប្រជាធិបតេយ្យ និយាយទៅដល់អភិបាលកិច្ចល្អ បន្ថែមជាមួយគោលការណ៍ បទដ្ឋាន និងស្ថាប័នប្រជាធិបតេយ្យ ដែលមានន័យថា ÷

- សិទ្ធិមនុស្ស និងមូលដ្ឋានសេរីភាពត្រូវបានគោរព
- ប្រជាពលរដ្ឋមានមតិក្នុងការសម្រេចចិត្ត
- ប្រជាពលរដ្ឋមានសិទ្ធិស្មើភាពប្រាសចាកពីការរើសអើង ហើយស្ត្រីគឺជាដៃគូស្មើភាពជាមួយបុរស។
- សេចក្តីត្រូវការរបស់មនុស្សជំនាន់ក្រោយត្រូវបានដាក់បញ្ចូលក្នុងគោល-នយោបាយបច្ចុប្បន្ន។
- គោលនយោបាយ សេដ្ឋកិច្ច និងសង្គម ឆ្លើយតបសេចក្តីត្រូវការរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ និងកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ។

អភិបាលកិច្ចប្រជាធិបតេយ្យមានក្របខ័ណ្ឌដែលគ្របដណ្តប់លើវិស័យចំនួនប្រាំពីរ ÷

១. អភិវឌ្ឍនភាព

២. ប្រពន្ធ័ និងដំណើរការបោះឆ្នោត

៣. សិទ្ធិមនុស្ស

៤. យុត្តិធម៌

៥. ការទទួលបាន និងការប្រើប្រាស់ព័ត៌មាន និងការផ្សព្វផ្សាយ

៦. វិមជ្ឈការ និងអភិបាលកិច្ចមូលដ្ឋាន

៧. កំណែទំរង់រដ្ឋបាលសាធារណៈ និងការប្រឆាំងអំពើពុករលួយ

២. អ្វីទៅដែលហៅថាលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ?

លទ្ធិ : របប ការនិយម ការយល់ឃើញ

ប្រជា : ប្រជាជន ប្រជាពលរដ្ឋ

អធិបតី ឬ អធិបតេយ្យ : ធំ សម្បើម ក្រៃលែង

លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យជាទម្រង់នៃការដឹកនាំប្រទេសដែលអំណាចទាំងអស់ជារបស់ប្រជាពលរដ្ឋពិតប្រាកដ ។ អំណាចកំពូលក្នុងរដ្ឋ ពិសេស សភា និងរដ្ឋាភិបាលស្ថិតក្នុងកណ្តាប់ដៃប្រជាពលរដ្ឋ ប្រើប្រាស់ដោយប្រជាពលរដ្ឋផ្ទាល់ ឬ/និងដោយអ្នកតំណាងប្រជា-ពលរដ្ឋដែលជ្រើសរើសដោយប្រជាពលរដ្ឋតាមរយៈការបោះឆ្នោត។ អ្វីៗដែលរដ្ឋាភិបាល និងតំណាងរាស្ត្រធ្វើ គឺត្រូវស្របតាមឆន្ទៈរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ និងដើម្បីផ្តល់ផលប្រយោជន៍ទៅប្រជាពលរដ្ឋ។ នៅក្នុងរបបប្រជាធិបតេយ្យប្រជាពលរដ្ឋមានអំណាច មានសិទ្ធិ សេរីភាពច្រើនបំផុត ។

ជាទស្សនៈទូទៅ រដ្ឋាភិបាល និងរដ្ឋសភាប្រជាធិបតេយ្យ ជារដ្ឋាភិបាល និងសភាដែលកើតឡើងដោយប្រជាពលរដ្ឋ ជារបស់ប្រជាពលរដ្ឋ និងដើម្បីប្រជាពលរដ្ឋ ។

៣. ប្រជាធិបតេយ្យត្រូវបានគេចែកចេញជាប៉ុន្មានប្រភេទ?

ប្រជាធិបតេយ្យ បែងចែកជា**បីប្រភេទ** គឺ*ប្រជាធិបតេយ្យដោយផ្ទាល់*

ប្រជាធិបតេយ្យតាមរយៈតំណាង និង*ប្រជាធិបតេយ្យស្រុះស្រួលជាឯកច្ឆន្ទ័*។

ក) ***ប្រជាធិបតេយ្យដោយផ្ទាល់ ឬប្រជាធិបតេយ្យសុទ្ធសាធ:*** គឺប្រជាពលរដ្ឋគ្រប់រូបអាចចូលរួមក្នុងការអនុម័តសេចក្តីសំរេចដោយផ្ទាល់ ឬអនុវត្តសកម្មភាពការងារជាសាធារណៈដោយប្រជាពលរដ្ឋខ្លួនឯង គឺមិនតាមរយៈមន្ត្រីដែលខ្លួនជ្រើសតាំង ឬតែងតាំងឡើយ ។

ឧទាហរណ៍ : ការធ្វើប្រជាមតិក្នុងការសំរេចអនុមត័ច្បាប់ ឬគោលការណ៍អ្វីមួយ ។

ខ) ***ប្រជាធិបតេយ្យតាមរយៈតំណាង ឬ ប្រជាធិបតេយ្យដោយប្រយោលៈ*** តាមរយៈការបោះឆ្នោតជ្រើសរើសអ្នកតំណាងដោយប្រជាពលរដ្ឋ ដើម្បីឱ្យមកធ្វើសេចក្តីសំរេចចិត្តផ្នែកនយោបាយ រៀបចំច្បាប់ និងគោលនយោបាយសំរាប់ផលប្រយោជន៍សាធារណៈ ។ ប្រជាធិបតេយ្យតាមរយៈតំណាងនេះ ត្រូវបានគេយកមកអនុវត្តដោយសារតែភាពធំធេង និងសាំញ៉ាំរបស់សង្គមនៅសម័យបច្ចុប្បន្ន។

ឧទាហរណ៍: ការបោះឆ្នោតជ្រើសតាំងតំណាងរាស្ត្រ និងការបោះឆ្នោតជ្រើសរើសក្រុមប្រឹក្សាឃុំ-សង្កាត់ ។

គ) ***ប្រជាធិបតេយ្យស្រុះស្រួលជាឯកច្ឆន្ទ័* (Consensus) :** គឺការអនុវត្តដោយការសំរេចតាមរយៈស្រុះស្រួលជាឯកច្ឆន្ទ័។ លក្ខណៈនៃការសំរេចចិត្ត គឺផ្តល់ភាពទូលំទូលាយរហូតដល់មតិប្រឆាំង មតិភាគតិច។

ឧទាហរណ៍: ប្រជាធិបតេយ្យស្រុះស្រួលជាឯកច្ឆន្ទ័ (Consensus Democracy) ត្រូវបានអនុវត្តនៅក្នុងប្រទេសស្វីស ហ្វាំងឡង់ និងប៊ែលហ្ស៊ិក ដែលបានបង្កើតវប្បធមិនយោបាយ ស្រុះស្រួលជាឯកច្ឆន្ទ័ ដោយខិតខំទប់ស្កាត់ការត្រួតត្រាផ្តាច់មុខនៃក្រុមមតិភាគច្រើន។

៤~ តើធាតុសំខាន់ៗនៅក្នុងប្រជាធិបតេយ្យមានអ្វីខ្លះ?

ធាតុសំខាន់ៗរបស់ប្រជាធិបតេយ្យ ÷

- **សេរីភាពបញ្ចេញមតិ សារព័ត៌មាន និងការប្រជុំ** : ប្រជាពលរដ្ឋមានសិទ្ធិបង្កើតសារព័ត៌មាន វិទ្យុ ទូរទស្សន៍ មានសិទ្ធិទទួល និងផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មាន សេរីភាពបង្កើតគណបក្សនយោបាយ អង្គការសង្គម គណៈវិជ្ជាជីវៈ សេរីភាពក្នុងការប្រជុំ និងសេរីភាពធ្វើបាតុកម្ម និងកូដកម្មដោយសន្តិវិធី ។
- **ការបោះឆ្នោត** ដោយសេរី យុត្តិធម៌ សម្ងាត់ និងទៀងទាត់
- **ការផ្ទេរអំណាច** : អ្នកចាញ់ផ្ទេរអំណាចទៅឱ្យអ្នកឈ្នះដោយសន្តិវិធី
- **ពហុនិយម និងការអធ្យាស្រ័យ** : ការសំរេចអ្វីមួយយកតាមសំលេងភាគច្រើន និងគោរព ពិចារណាលើមតិភាគតិច ។
- **ការបែងចែកអំណាច** (អំណាចនីតិបញ្ញត្តិ នីតិប្រតិបត្តិ អំណាចតុលាការ): **អំណាច**ត្រូវបែងចែកដាច់ៗពីគ្នា ដោយមិនអនុញ្ញាតឱ្យបុគ្គល ឬស្ថាប័នណាមួយមានអំណាចហួសហេតុ គ្មានការត្រួតពិនិត្យនោះឡើយ។ ការបែងចែកអំណាចសំដៅជាពិសេសដល់ការធានានូវឯករាជភាពរបស់តុលាការ ។
  - **អំណាចនីតិបញ្ញត្តិ** (រដ្ឋសភា និងព្រឹទ្ធសភា): មានមុខនាទីតាក់តែងច្បាប់ អនុម័តច្បាប់ និងគោលនយោបាយផ្សេងៗ និងត្រួតពិនិត្យសកម្មភាពរបស់រដ្ឋាភិបាល។
  - **អំណាចនីតិប្រតិបត្តិ** (រដ្ឋាភិបាល): មានមុខនាទីអនុវត្តច្បាប់ ធ្វើសេចក្តីព្រាងច្បាប់ ដឹកនាំការងារប្រចាំថ្ងៃរបស់រដ្ឋាភិបាល និងអភិវឌ្ឍន៍ប្រទេសឱ្យមានការរីកចំរើន។
  - **អំណាចតុលាការ** : មានមុខនាទីធានាការគោរពច្បាប់ ផ្តល់យុត្តិធម៌សង្គម និង ផ្តន្ទាទោសជនណាដែលរំលោភច្បាប់ ។

ការបែងចែកអំណាច ជាគោលនយោបាយមួយសំរាប់វាស់ពីកំរិតការអនុវត្តលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ និងការត្រួតពិនិត្យតុល្យភាពនៃអំណាចទាំងការអនុមត័ និងអនុវត្តច្បាប់។

- **ការចូលរួមរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ** : ការសំរេចចិត្តនានា រួមទាំងការបង្កើតច្បាប់ត្រូវមានការចូលរួមយោបល់ពីប្រជាពលរដ្ឋ និងយកទៅផ្សព្វផ្សាយឱ្យប្រជាពលរដ្ឋបានយល់ដឹង និងអនុវត្ត ។

- **តម្លាភាព** : ដំណើរការដែលធ្វើឱ្យមានព័ត៌មានពេញលេញដោយសេរី
- **នីតិរដ្ឋ** : រដ្ឋគោរពច្បាប់ រដ្ឋដែលយកច្បាប់ជាធំ ឬដែលមានរដ្ឋាភិបាលគ្រប់គ្រងតាមអំណាចនៃច្បាប់ គឺមិនមែនតាមអំណាចបុគ្គល ឬ ក្រុមបុគ្គលណាមួយឡើយ។ មន្ត្រីនគរបាល និងតុលាការត្រូវមានវិជ្ជាជីវៈច្បាប់ពិតប្រាកដ ទាំងរដ្ឋាភិបាល អាជ្ញាធរមូលដ្ឋាន និងប្រជាពលរដ្ឋត្រូវចូលរួមគោរពច្បាប់ទាំងអស់គ្នាដោយស្មើភាព។

៥. អ្វីខ្លះជាការអភិវឌ្ឍតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យ (Democratic Development)?

- ភាពជាតំណាងសាធារណៈ
- ស្វ័យភាព
- ការពិគ្រោះយោបល់ និងការចូលរួម
- ឆ្លើយតប និងគណនេយ្យភាព
- លើកស្ទួយសមធម៌ (យកចិត្តទុកដាក់ពិសេស ស្ត្រី បុរស យុវជន កុមារ ប្រជាពល រដ្ឋក្រីក្រ ជនពិការ និងជនជាតិដើមភាគតិច)។
- តម្លាភាព និងសុចរិតភាព
- វិធានការប្រឆាំងអំពើពុករលួយ និងការរំលោភអំណាច

៦. អ្វីទៅហៅថាប្រជាធិបតេយ្យូបនីយកម្ម (Democratization)?

ប្រជាធិបតេយ្យូបនីយកម្ម គឺជាអន្តរកាលឆ្ពោះទៅរបបប្រជាធិបតេយ្យពេញលេញ។ មូលហេតុនាំឱ្យមានអន្តរកាល ឬក្នុងដំណើរការប្រជាធិបតេយ្យូបនីយកម្ម គឺបណ្តាលមកពីកត្តាសំខាន់ៗដូចជា ការអប់រំ វណ្ណៈ សង្គមស៊ីវិល ការអន្តរាគមនៃបរទេស មូលធននិយម ។ល។ និង ។ល។

៧. អ្វីខ្លះជាប្រជាធិបតេយ្យមានលក្ខណៈពេញលេញ?

ប្រជាធិបតេយ្យត្រូវការឱ្យមានពហុភាព ព្រោះថា មនុស្ស និងក្រុមមនុស្សយើងតែងតែមានជំនឿ និងគំនិតប្លែកៗពីគ្នា។ មនុស្សដែលរស់នៅក្នុងសង្គមប្រជាធិបតេយ្យមិនត្រូវគិតថាមានតែក្រុមខ្លួនទេដែលឈ្នះរហូត ឬថាមានតែក្រុមខ្លួនទេដែលមានគំនិតល្អ

លើសគេនោះ ពោលគឺត្រូវគិតថា នៅមានក្រុមដទៃទៀតដែលអាចនឹងឈ្នះខ្លួននៅពេលក្រោយ ហើយនៅមានគំនិតនៃក្រុមដទៃទៀតដែលអាចនឹងល្អជាងយើងផងដែរ។ ច្បាប់មតិភាគច្រើនត្រូវតែឈ្នះ និងត្រូវតែការពារគំនិត និងទស្សនៈភាគតិចផង ក៏ដូចគ្នានឹងគណបក្សចាញ់ឆ្នោតត្រូវតែប្រគល់អំណាចទៅគណបក្សដែលឈ្នះឆ្នោតជាដាច់ខាត ព្រោះថាការប្រគល់អំណាចឱ្យនោះគ្រាន់តែជាកាប្រគល់ឱ្យបណ្ដោះអាសន្នតែប៉ុណ្ណោះ។គណបក្សចាញ់អាចមានឱកាសត្រឡប់មកកាន់អំណាចវិញនៅពេលបោះឆ្នោតឈ្នះលើកក្រោយ។

គោលការណ៍ទាំងនេះជាខ្នាតគំរូអន្តរជាតិសំរាប់ឱ្យប្រជាធិបតេយ្យមានលក្ខណៈពេញលេញ :

(១) **មានការរួមចំណែកពីពលរដ្ឋ** : គឺពលរដ្ឋមិនត្រឹមតែមានសេរីភាព សិទ្ធិទេ ថែមទាំងមានកាតព្វកិច្ចទៀតផង។ ការរួមចំណែករបស់ពលរដ្ឋក្នុងវិស័យនយោបាយ សេដ្ឋកិច្ច សង្គម និងវប្បធម៌ រួមមាន សេរីភាពបង្កើតសមាគម សហគមន៍ និងគណបក្សនយោបាយ សិទ្ធិបោះឆ្នោត សិទ្ធិឈរឈ្មោះបោះឆ្នោត ការបង់ពន្ធដារ ប្រតិបត្តិតាមច្បាប់ និងការឃ្លាំមើលដំណើរការរបស់រដ្ឋាភិបាល សភា និងតុលាការ គឺជាកាតព្វកិច្ចរបស់ពលរដ្ឋដើម្បីជួយកែលំអការអនុវត្តប្រជាធិបតេយ្យ។

(២) **មានការស្មើភាពគ្នា** : ក្នុងសង្គមប្រជាធិបតេយ្យ គោលការណ៍ស្មើភាពមានន័យថាមនុស្សគ្រប់រូបមានតំលៃ និងមានលទ្ធភាពដូចគ្នា ដោយគ្មានការរើសអើង ។

(៣) **មានការអនុគ្រោះគ្នា** : សង្គមប្រជាធិបតេយ្យ គឺជាសង្គមដែលប្រកបដោយសេចក្ដីអនុគ្រោះ។ មានន័យថា ក្នុងពេលដែលគណបក្សឈ្នះ សិទ្ធិគ្រប់គ្រងអំណាចពួកគេត្រូវអនុគ្រោះ និងទទួលស្គាល់សិទ្ធិគ្រប់បែបយ៉ាងរបស់មនុស្សភាគតិច(ឬគណបក្សដែលចាញ់)។ ត្រូវអនុគ្រោះ និងអនុញ្ញាតឱ្យបក្សចាញ់ប្រើសិទ្ធិបញ្ចេញមតិជំទាស់។ រីឯនៅក្នុងសង្គមវិញ មនុស្សម្នាក់ក៏ត្រូវចេះអត់ឱនឱ្យគ្នាទៅវិញទៅមកផងដែរ ។

(៤) **មានការទទួលខុសត្រូវ** : នៅក្នុងសង្គមប្រជាធិបតេយ្យ មន្ត្រីគ្រប់ជាន់ថ្នាក់ត្រូវមានការទទួលខុសត្រូវចំពោះប្រជាពលរដ្ឋ។ ពួកគេត្រូវបំពេញភារកិច្ចតាមឆន្ទៈប្រជា-

ពលរដ្ឋ និងដើម្បីផលប្រយោជន៍ប្រជាពលរដ្ឋ ។

(៥) មានតម្លាភាព : រឿងអ្វីៗដែលរដ្ឋាភិបាលធ្វើត្រូវតែឱ្យប្រជាពលរដ្ឋបានដឹងឮ នេះមានន័យថា ត្រូវអនុញ្ញាតឱ្យអ្នកកាសែត និងប្រជាពលរដ្ឋសាកសួរព័ត៌មាន អំពីកិច្ចការរបស់រដ្ឋាភិបាល ។

៨~ ប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងរដ្ឋតាមរបបប្រជាធិបតេយ្យមានប៉ុន្មានយ៉ាង?

របបផ្តាច់ការ របបកុម្មុយនីស និងរបបហ្វាស៊ីស មិនមែនជារបបប្រជាធិបតេយ្យទេ។

ប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងរដ្ឋតាមប្រជាធិបតេយ្យមាន ៣ យ៉ាង គឺ :

- ♦ **ប្រព័ន្ធប្រធានាធិបតីនិយម :** ប្រធានាធិបតីត្រូវបានបោះឆ្នោតជ្រើសរើសដោយប្រជាពលរដ្ឋ, មិនមាននាយករដ្ឋមន្ត្រីទេ ដូចជា សហរដ្ឋអាមេរិក, ហ្វីលីពីន, ឥណ្ឌូនេស៊ី ... (អំណាចសភា និងរដ្ឋាភិបាលដាច់ពីគ្នា) ។
- ♦ **ប្រព័ន្ធសភានិយម :** រដ្ឋសភាត្រូវបានបោះឆ្នោតជ្រើសរើសដោយផ្ទាល់ពីប្រជា-ពលរដ្ឋ ហើយរដ្ឋសភាបោះឆ្នោតទុកចិត្តនាយករដ្ឋមន្ត្រី និងសមាជិករដ្ឋាភិបាលទាំងមូល ដូចជា*កម្ពុជា ជប៉ុន ថៃ អង់គ្លេស...*។ មានតែនាយករដ្ឋមន្ត្រី មិនមានប្រធានាធិបតីទេ (អំណាចសភា និងរដ្ឋាភិបាលមានតុល្យភាពគ្នា) ។ ប្រព័ន្ធសភានិយមក៏មានប្រធានាធិបតីដែរ តែតួនាទីជាប្រធានរដ្ឋ មិនមែនប្រមុខរដ្ឋាភិបាលទេ ដូចជា ប្រទេសអាល្លឺម៉ង់មាននាយករដ្ឋមន្ត្រីជាប្រមុខរដ្ឋាភិបាល និងមានប្រធានាធិបតីជាប្រមុខរដ្ឋ (ដូចជាម្ចាស់ក្សត្ររបស់ប្រទេសអង់គ្លេស) ។
- ♦ **ប្រព័ន្ធចំរុះ ឬរបបពាក់កណ្តាលប្រធានាធិបតីនិយម (Mixed-system or Semi-presidential system)** : ប្រធានាធិបតី ត្រូវបានបោះឆ្នោតដោយផ្ទាល់ពីប្រជាពលរដ្ឋ ចំណែកនាយករដ្ឋមន្ត្រីកើតចេញពីសមាជិកសភា (គណបក្សដែលឈ្នះឆ្នោតលំដាប់ទី១) ។ បើប្រធានាធិបតី និងនាយករដ្ឋមន្ត្រីចេញពីគណបក្សតែមួយ អំណាចទាំងមូលធ្លាក់ទៅលើប្រធានាធិបតី (នាយករដ្ឋមន្ត្រីគ្រាន់តែជាជំនួយការប៉ុណ្ណោះ) ។ ប៉ុន្តែបើប្រធានាធិបតី និងនាយករដ្ឋមន្ត្រីចេញ

ពីគណបក្សផ្សេងគ្នា អំណាចត្រូវបែងចែកគ្នា ដូចជា បារាំង និងរុស្ស៊ី (មានប្រធានាធិបតីផង និងនាយករដ្ឋមន្ត្រីផង)។

៩. តើប្រទេសកម្ពុជាប្រកាន់យករបបនយោបាយ និងប្រព័ន្ធអ្វី?

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា អនុវត្តរបបនយោបាយ ***ប្រជាធិបតេយ្យ សេរី ពហុបក្ស តាមប្រព័ន្ធសភានិយម។***

១០. តើអ្វីទៅជាប្រជាធិបតេយ្យសេរីដូចចែងក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា?

យោងតាមរដ្ឋធម្មនុញ្ញព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាមាត្រា៥១ថ្មី បានចែងថា " ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាអនុវត្តនយោបាយប្រជាធិបតេយ្យសេរី ពហុបក្ស។ ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរជាម្ចាស់វាសនានៃប្រទេសជាតិរបស់ខ្លួន។ ប្រជាពលរដ្ឋប្រើអំណាចរបស់ខ្លួនតាមរយៈរដ្ឋសភា ព្រឹទ្ធសភា រាជរដ្ឋាភិបាល និងតុលាការ។

១១. តើអ្វីជាអត្ថន័យស្នូលនៃរបបប្រជាធិបតេយ្យសេរី ពហុបក្ស?

អត្ថន័យស្នូលនៃរបបប្រជាធិបតេយ្យសេរី ពហុបក្ស គឺអធិបតេយ្យភាពប្រជាពលរដ្ឋ។ អធិបតេយ្យភាពប្រជាពលរដ្ឋមានន័យថា អំណាចគ្រប់គ្រងរដ្ឋជារបស់ប្រជាពលរដ្ឋ ហើយអំណាចនេះត្រូវតែកើតចេញពីប្រជាពលរដ្ឋ ដើម្បីប្រជាពលរដ្ឋ ដោយផ្អែកលើគោលការណ៍សេរីភាព និងសិទ្ធិស្វ័យសម្រេចរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ។ អធិបតេយ្យភាពប្រជាពលរដ្ឋត្រូវបានរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ឆ្នាំ១៩៩៣ ទទួលស្គាល់ និងបញ្ញត្តិក្នុងមាត្រា ៥១ វាក្យខ័ណ្ឌ២ និង៣។

១២. តើអ្វីទៅជាការទទួលខុសត្រូវតាមខ្សែបណ្ដោយ(Vertical Accountability)?

ការទទួលខុសត្រូវតាមខ្សែបណ្ដោយ គឺពលរដ្ឋទាមទារឱ្យមន្ត្រីសាធារណៈរបស់ពួកគាត់ទទួលខុសត្រូវចំពោះពួកគាត់។

ការទទួលខុសត្រូវតាមខ្សែបណ្ដោយមានពីរប្រភេទ:

❋ ប្រភេទទី១:គណនេយ្យភាពនៃការបោះឆ្នោត(Electorial Accountability)

- ប្រព័ន្ធគណបក្សនយោបាយ គឺត្រូវតែប្រកួតប្រជែង
- អ្នកបោះឆ្នោតត្រូវទទួលបានព័ត៌មានគ្រប់គ្រាន់ និងដឹងពីផលប្រយោជន៍របស់ខ្លួនច្បាស់លាស់ ។
- ការប្រកួតប្រជែង គឺត្រូវតែយុត្តិធម៌ ។ ដូច្នេះមន្ត្រីកាន់កាប់កិច្ចការរដ្ឋដែលជាប់ឆ្នោតត្រូវទទួលខុសត្រូវ និងត្រូវបានដកចេញពី តំណែងសម្រាប់សកម្មភាពមិនត្រឹមត្រូវ ។

※**ប្រភេទទី២:** គណនេយ្យភាពសង្គម (Social Accountability)

- សង្គមស៊ីវិលពហុភាព សំបូរធនធាន និងឯករាជ្យពីរដ្ឋាភិបាល
- ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយមហាជនត្រូវតែឯករាជ្យ និងមានវិជ្ជាជីវៈ
- សាធារណជនត្រូវចងក្រងគ្នា និងរស់រវើកក្នុងការតាមដានការប្រព្រឹត្តរបស់មន្ត្រីជាប់ឆ្នោត ដូច្នេះកម្មវិធីនយោបាយដែលគ្មានប្រសិទ្ធភាព និងការរំលោភអំណាចត្រូវបានសើរើឡើងវិញ ។

១៣. តើអ្វីទៅជាគណនេយ្យភាពតាមខ្សែទទឹង (Horizontal Accountability)?

※ អំណាចត្រូវបានបែងចែក និងបំបែកក្នុងចំណោម ស្ថាប័នរដ្ឋាភិបាល និងស្ថាបន័ឯករាជ្យដទៃទៀត (Checks and Balance) ។

※ អំណាចនីតិប្រតិបត្តិត្រូវបានកំណត់ ទប់ស្កាត់ និងពិនិត្យពិច័យលំអិតដោយនីតិបញ្ញត្តិឯករាជ្យ តុលាការឯករាជ្យ និងស្ថាប័នដទៃទៀតដែលឯករាជ្យ ។

※ ស្ថាប័នឯករាជ្យដើម្បីត្រួតពិនិត្យ និងគ្រប់គ្រងលើអំពើពុករលួយ និងការរំលោភអំណាច ។

ឧទាហរណ៍: - គណៈកម្មាធិការប្រឆាំងអំពើពុករលួយ
- គណៈកម្មាធិការទទួលពាក្យបណ្តឹងសាធារណៈ(Ombadsman)
- គណៈកម្មាធិការស៊ើបអង្កេតរបស់សភា
- អាជ្ញាធរសវនកម្មជាតិ

១៤. តើអ្វីទៅជានីតិរដ្ឋ?

- គោលការណ៍នីតិរដ្ឋ គឺការធានាការពារសិទ្ធិសេរីភាពរបស់បុគ្គល ការគាំពារសិទ្ធិពលរដ្ឋ ការរក្សាសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ និងការកម្រិតអំណាចរបស់រដ្ឋាភិបាល។
- គ្រប់ពលរដ្ឋទាំងអស់ស្មើគ្នាចំពោះមុខច្បាប់
- គ្មានការចាប់ខ្លួនតាមអំពើចិត្ត ការនិរទេសខ្លួន ឬក៏ការចាប់ដាក់គុក
- គ្មាននរណាម្នាក់ស្ថិតនៅលើច្បាប់
- អំណាចរដ្ឋាភិបាលត្រូវបានកំរិត (មានដែនកំណត់) គ្មានមន្ត្រីណាម្នាក់អាចល្មើសការកម្រិតរដ្ឋធម្មនុញ្ញ និងច្បាប់ទាំងនេះបានទេ។
- តុលាការត្រូវឯករាជ្យទាំងរចនាសម្ពន្ធ័ និងការអនុវត្តន៍ជាក់ស្តែង
- សិទ្ធិទទួលបានការដឹងឮពីការចោទប្រកាន់ប្រឆាំងខ្លួន
- សិទ្ធិទទួលបានការសន្មត់ថា ជាជនគ្មានទោស(Presumption of Innocence)
- គ្មានជនណាម្នាក់ត្រូវបានពិន័យ ឬក៏កាត់ទោស លើកលែងតែក្នុងករណីច្បាប់ចែងជាមុន។
- គ្មាននរណាម្នាក់ត្រូវបានទទួលរងទារុណកម្ម ឬក៏ការប្រព្រឹត្តព្រៃផ្សៃ និងអមនុស្សធម៌នោះទេ។

១៥. ប្រទេសដែលមាននីតិរដ្ឋ ត្រូវមានលក្ខខណ្ឌចាំបាច់អ្វីខ្លះ?

ប្រទេសដែលមាននីតិរដ្ឋ លុះត្រាតែប្រទេសនោះប្រកបដោយលក្ខខណ្ឌចាំបាច់ដូចតទៅ :

- ត្រូវមានតុលាការប្រកបដោយសមត្ថភាព វិជ្ជាជីវៈ ឥតលំអៀង និងឯករាជ្យពិតប្រាកដ មិនស្ថិតក្រោមអំណាចបុគ្គល ឬក្រុមណាមួយ។
- អ្នកគ្រប់គ្រងត្រូវប្រើប្រាស់អំណាចខ្លួនឱ្យស្របទៅតាមច្បាប់ មិនរំលោភអំណាច ឬយកអំណាចនោះទៅប្រើប្រាស់ដើម្បីផលប្រយោជន៍ខ្លួន និងបក្សពួក ថែមទាំងមិនជ្រៀតជ្រែកទៅក្នុងការងារតុលាការជាដើម។

- ត្រូវមានរដ្ឋធម្មនុញ្ញចែងទុកជាមុន អំពីការប្រើសិទ្ធិពេញលេញក្នុងការត្រួត-ពិនិត្យអំណាចនីតិប្រតិបត្តិ និងរដ្ឋបាល ដើម្បីកុំឱ្យអំណាចទាំងនេះរំលោភច្បាប់ ។
- ប្រជាពលរដ្ឋត្រូវមានសមភាពចំពោះមុខច្បាប់ទាំងអស់គ្នា មានន័យថាប្រជាពលរដ្ឋគ្រប់រូប គ្រប់ជាន់ថ្នាក់ ត្រូវមានសិទ្ធិយករឿងក្តីខ្លួនទៅប្តឹងផ្តល់ដល់សាលាជម្រះក្តី និងបានទទួលការវិនិច្ឆ័យដោយយុត្តិធម៌ដូចៗគ្នា។
- សេរីភាពសារព័ត៌មាន : ប្រជាពលរដ្ឋត្រូវទទួលសិទ្ធិ និងសេរីភាពយ៉ាងពេញលេញក្នុងការបញ្ចេញមតិ យោបល់ បង្កើតអង្គការសារព័ត៌មាន ស្ថានីយ៍វិទ្យុទូរទស្សន៍ ជាលក្ខណៈឯកជន ។

១៦- សិទ្ធិមនុស្សជាមូលដ្ឋានមានអ្វីខ្លះ?

ក- សិទ្ធិពលរដ្ឋ :

- សិទ្ធិរស់រានមានជីវិត
- សេរីភាពខាងជំនឿ និងមនសិការផ្ទាល់ខ្លួន
- សេរីភាពក្នុងការបញ្ចេញមតិ និងចូលរួមសមាគម
- សិទ្ធិធ្វើដំណើរដោយសេរី (ប៉ុន្តែបើចូលទៅប្រទេសដទៃត្រូវមានការអនុញ្ញាតពីអាជ្ញាធរនៃប្រទេសនោះ) ។
- សិទ្ធិតាំងទីលំនៅដោយសេរី (ប៉ុន្តែត្រូវឱ្យសមស្របតាមច្បាប់សំណង់)
- សិទ្ធិការពារការរំលោភបំពានលើរាងកាយ និងផ្លូវចិត្ត
- ភាពស្មើគ្នាចំពោះមុខច្បាប់ និងតាមផ្លូវតុលាការ
- សិទ្ធិការពារការរើកឆេរលំនៅដ្ឋានខុសច្បាប់
- សិទ្ធិរួចចាកផុតពីអំណាចផ្តាច់ការរបស់រដ្ឋាភិបាល និងមានការការពារពីច្បាប់ ។

ខ- សិទ្ធិនយោបាយ :

- សេរីភាពក្នុងការនិយាយស្តី សារព័ត៌មាន ប្រជុំធ្វើសេចក្តីតវ៉ា
- សិទ្ធិបោះឆ្នោត និងឈរឈ្មោះឱ្យគេបោះឆ្នោត

- សិទ្ធិចូលរួមបោះឆ្នោតដោយសេរី តាមឆន្ទៈ និងគ្មានការភ័យខ្លាច
- សេរីភាពបង្កើតសមាគម ឬ គណបក្សនយោបាយ
- សិទ្ធិចូលរួមក្នុងឆាកនយោបាយ (សិទ្ធិធ្វើយុទ្ធនាការសម្រាប់គណបក្សនយោបាយ សិទ្ធិចូលរួមក្នុងគណបក្សនយោបាយ និងសិទ្ធិលាឈប់ពីសមាជិកគណបក្សនយោបាយ)។
- សិទ្ធិមានលទ្ធភាពស្មើគ្នាចំពោះសេវាកម្មសាធារណៈ (រួមទាំងសិទ្ធិទទួលការជ្រើសរើសឱ្យកាន់តំណែងការងារ)។

គ. សិទ្ធិសេដ្ឋកិច្ច និងសង្គម :

- សិទ្ធិមានកម្មសិទ្ធិផ្ទាល់ខ្លួន (ការដាក់ជាសម្បត្តិរួមដូចសម័យខ្មែរក្រហម គឺជាការរំលោភ) ។
- សិទ្ធិទទួល (ដោយទិញជូន ឬអំណោយប្រើប្រាស់ ផ្ទេរ និងឱ្យទៅគេដោយលក់ដូរ ឬធ្វើអំណោយ ឬបោះបង់ចោលនូវទ្រព្យសម្បត្តិ) ។
- សិទ្ធិជ្រើសរើសការងារ ឬផ្លាស់ប្តូរការងារ (មិនបង្ខំឱ្យធ្វើការងារដោយផ្ទុយនឹងឆន្ទៈ ឬផ្ទុយពីសមត្ថភាព និងមុខជំនាញឡើយ) ។
- សិទ្ធិចូលរួមក្នុងសហជីព សមាគមវិជ្ជាជីវៈ សិទ្ធិធ្វើមុខជំនួញ និងសិទ្ធិធ្វើកិច្ចសន្យាស្របច្បាប់ ។
- សិទ្ធិមានម្ហូបអាហារគ្រប់គ្រាន់
- សិទ្ធិមានគ្រួសារ និងគូស្រករ
- សិទ្ធិមានសន្តិសុខសង្គម
- សិទ្ធិមានពេលសំរាក និងកំសាន្តកាយ (ជនណាក៏ដោយមានសិទ្ធិធ្វើការមានកំណត់ពេលម៉ោងត្រឹមត្រូវ និងមានពេលសំរាកកំសាន្ត)។
- សិទ្ធិទទួលការអប់រំ (មនុស្សគ្រប់រូបត្រូវតែមានចំណេះដឹង។ សង្គម និងរដ្ឋមានកាតព្វកិច្ចចាំបាច់ធ្វើឱ្យពលរដ្ឋគ្រប់រូបបានរៀនសូត្រ)។

ឃ. សិទ្ធិវប្បធម៌ :

- សិទ្ធិដើម្បីមានចំណេះដឹង និងសិទ្ធិអាស្រ័យផលវប្បធម៌ និងរក្សាសិទ្ធិ
- សិទ្ធិនិយាយភាសាដើមរបស់ខ្លួន និងសិទ្ធិប្រកាន់ទំនៀមទម្លាប់ ប្រពៃណី ជំនឿ សាសនារបស់ខ្លួន ។

ង. សិទ្ធិមានបរិស្ថាន និងសិទ្ធិអភិវឌ្ឍន៍

- សិទ្ធិរស់នៅក្នុងបរិស្ថានមួយបរិសុទ្ធ
- សិទ្ធិការពារការបំផ្លិចបំផ្លាញបរិស្ថាន និងសិទ្ធិអភិវឌ្ឍន៍សហគមន៍។

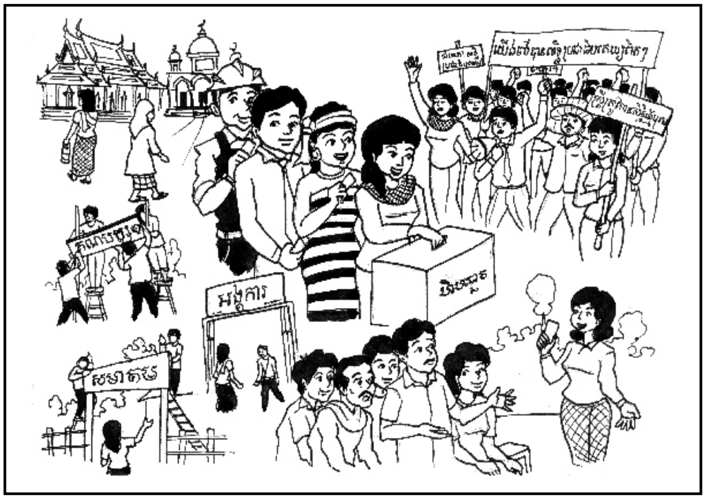

ៜៜៜ❖ៜៜៜ

ផ្នែកទី២: ការបោះឆ្នោត និងសិទ្ធិអ្នកបោះឆ្នោត

១៧. អ្វីគឺជាការបោះឆ្នោតដោយសេរី និងយុត្តិធម៌?

ការបោះឆ្នោតដោយសេរី :

គឺនិយាយទៅដល់សេរីភាព សិទ្ធិ ឱកាស និងលទ្ធភាព។

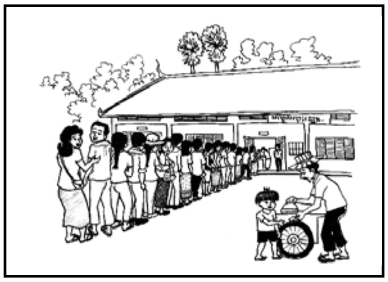

▪ **ការបោះឆ្នោត និងសិទ្ធិចូលរួមបោះឆ្នោត**

- ពុំមានពលរដ្ឋដែលមានសិទ្ធិបោះឆ្នោតណាម្នាក់ត្រូវបានគេបដិសេធមិនឱ្យបោះឆ្នោត ឬត្រូវបានបង្កការលំបាកក្នុងការបោះឆ្នោត ដែលបាត់បង់ឱកាសបោះឆ្នោត។
- អ្នកបោះឆ្នោតមានសិទ្ធិស្មើគ្នានៅក្នុងស្ថានីយ៍ ឬការិយាល័យបោះឆ្នោតដើម្បីប្រើប្រាស់សិទ្ធិបោះឆ្នោតរបស់ខ្លួន។
- សិទ្ធិបោះឆ្នោតជាសំងាត់ ជាសិទ្ធិដាច់ខាត
- អ្នកបោះឆ្នោតគ្រប់រូបត្រូវមានលទ្ធភាពស្មើគ្នាក្នុងការប្រើប្រាស់សិទ្ធិរបស់ខ្លួន ហើយមានសំលេងស្មើគ្នានឹងសំលេងឆ្នោតរបស់អ្នកឯទៀត។
- ប្រជាពលរដ្ឋពេញវ័យគ្រប់រូបមានសិទ្ធិបោះឆ្នោតដោយគ្មានការរើសអើង សាសនា ពណ៌សម្បុរ និងស្ថានភាពនៅក្នុងសង្គម។
- អ្នកបោះឆ្នោតអាចទទួលព័ត៌មានអំពីដំណើរការបោះឆ្នោតដោយសេរី និងគ្រប់ដំណើរការនៃការបោះឆ្នោត។
- មានការចូលរួមប្រជុំដោយសេរី និងការបញ្ចេញមតិយោបល់ ដើម្បីពិភាក្សាអំពីបេក្ខជន បេក្ខនារី និងគណបក្សនយោបាយឈរឈ្មោះបោះឆ្នោត។
- អ្នកបោះឆ្នោតសំរេចចិត្តបោះឆ្នោតតាមឆន្ទៈរបស់ខ្លួនពិតប្រាកដ ដោយគ្មានការគំរាមកំហែង គ្មានការបង្ខំឱ្យបោះឆ្នោតគាំទ្រគណបក្សណាមួយ គ្មានការទិញសន្លឹកឆ្នោត គ្មានអំពើហឹង្សា។

- **ដំណើរការបោះឆ្នោត បេក្ខជន និងគណបក្សនយោបាយ**
  - ប្រជាពលរដ្ឋមានសិទ្ធិ និងឱកាសស្មើគ្នាក្នុងការឈរឈ្មោះជាបេក្ខជន។ បេក្ខជនគ្រប់រូប និងគណបក្សទាំងអស់ត្រូវមានឱកាសស្មើគ្នា ដើម្បីប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធឃោសនា និងមានសិទ្ធិក្នុងបញ្ចោសន្តិសុខដោយគ្មានការគំរាមកំហែង ការបំភិតបំភ័យ និងមានសិទ្ធិធ្វើសកម្មភាពឃោសនាដោយសេរី គ្មានការរារាំង ការរំខាន និងមានសុវត្ថិភាព។ គណបក្សអាចពង្រីកបណ្ដាញ និងជ្រើសរើសសមាជិកសកម្មជនដោយសេរី។
  - បុគ្គលគ្រប់រូប និងគណបក្សនយោបាយទាំងអស់មានសិទ្ធិឱ្យច្បាប់ការពារ ហើយ មានសិទ្ធិឱ្យមានការដោះស្រាយការរំលោភនានាលើសិទ្ធិនយោបាយ និង សិទ្ធិបោះឆ្នោត។
- **អ្នកសង្កេតការណ៍**
  - អ្នកសង្កេតការណ៍ជាតិ អន្តរជាតិ និងភ្នាក់ងាររបស់គណបក្សនយោបាយត្រូវបានផ្ដល់សិទ្ធិដើម្បីចូលរួមសង្កេតការណ៍ តាមដាន និងធ្វើរបាយការណ៍លើរាល់សកម្មភាពនៃដំណើរការបោះឆ្នោតបានដោយសេរី ទូលំទូលាយ និងគោរព ទៅតាមក្រមប្រតិបត្តិរបស់អ្នកសង្កេតការណ៍។

ការបោះឆ្នោតដោយយុត្តិធម៌:

គឺនិយាយទៅដល់ការទទួលខុសត្រូវ និងកាតព្វកិច្ច។

- មិនមានការក្លែងបន្លំសន្លឹកឆ្នោត ឬការលួចដូរសន្លឹកឆ្នោត គ្មានការប្រើប្រាស់មធ្យោបាយទុច្ចរិតផ្សេងៗ។
- អាជ្ញាធររៀបចំការបោះឆ្នោតឯករាជ្យ អព្យាក្រឹត ស្អាតស្អំ តម្លាភាព និងមានការជឿជាក់ពីសាធារណជន និងការយល់ដឹងអំពីក្របខ័ណ្ឌច្បាប់រៀបចំការបោះឆ្នោត។
- ការដោះស្រាយវិវាទបោះឆ្នោតមានភាពយុត្តិធម៌ ត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់ មានតម្លាភាព។ សាធារណជនយល់ដឹងអំពីនីតិវិធីដោះស្រាយវិវាទបោះឆ្នោត និងច្បាប់មានន័យគ្រប់

គ្រាន់សម្រាប់អនុវត្តការដោះស្រាយ ។

- បង្កើតលក្ខខណ្ឌប្រកួតប្រជែងសម្រាប់បោះឆ្នោតដោយផ្អែកលើមូលដ្ឋានដែលមាន "សមធម៌" ។
- បង្កើតនីតិវិធីដ៏មានប្រសិទ្ធភាពដោយមានការចូលរួមពីភាគីដែលពាក់ព័ន្ធ ឥតលំអៀង និងឥតមានការរើសអើងសម្រាប់ការចាត់ចែងការបោះឆ្នោត ពិសេសការចុះឈ្មោះបោះឆ្នោត និងការឃោសនាបោះឆ្នោត ។
- ធានាឱ្យបាននូវភាពទៀងត្រង់ និងនីយតភាព(ការបោះឆ្នោតត្រូវធ្វើឡើងដោយទៀងទាត់ក្នុងរយៈពេលកំណត់ប្រាំឆ្នាំម្តង) នៃការអនុវត្តក្របខ័ណ្ឌច្បាប់បោះឆ្នោត ពិសេសថ្ងៃបោះឆ្នោតការពារមិនឱ្យមានអ្នកបោះឆ្នោតណាម្នាក់បោះឆ្នោត បានច្រើនលើក ឬការបោះឆ្នោតដោយជនទាំងឡាយណាដែលគ្មានឈ្មោះក្នុងបញ្ជីបោះឆ្នោត ។
- ធានាឱ្យគណបក្ស បេក្ខជន និងអ្នកគាំទ្រទទួលបានការការពារ និងមានសន្តិសុខដូចៗគ្នា ។

១៨. លក្ខណៈបែបណាខ្លះដែលជាការបោះឆ្នោតដោយស្មើភាព?

- គណបក្សនយោបាយ និងបេក្ខជនទាំងអស់មានឱកាសស្មើគ្នាក្នុងការប្រកួតប្រជែងបោះឆ្នោត
- នៅអំឡុងពេលយុទ្ធនាការឃោសនាបោះឆ្នោត គណបក្សនយោបាយចូលរួមប្រកួតប្រជែងទាំងអស់ស្មើភាពគ្នាក្នុងការប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយរដ្ឋ ដូចជា ទូរទស្សន៍ វិទ្យុ មានសិទ្ធិប្រើសេវាសាធារណៈដូចៗគ្នា អាចប្រើសិទ្ធិរួមប្រជុំមហាជនតាមកន្លែងសាធារណៈតាមគ្រប់រូបភាព និងមធ្យោបាយដោយស្មើភាពគ្នា ដើម្បីបង្ហាញពីកម្មវិធីនយោបាយ និងសមត្ថភាពរបស់ខ្លួនជូនប្រជាពលរដ្ឋ ។
- អ្នកបោះឆ្នោតមានសិទ្ធិបោះឆ្នោតបានតែ១ដងគត់ ស្មើនឹង១សន្លឹក ក្នុង១អាណត្តិ ។ សន្លឹកឆ្នោត១សន្លឹកមានតម្លៃស្មើគ្នានៅគ្រប់មណ្ឌលបោះឆ្នោត ខេត្ត ក្រុង ឃុំ សង្កាត់ទាំងអស់ ទោះបីអ្នកបោះឆ្នោតមានឋានៈជានាយករដ្ឋមន្ត្រី អភិបាលខេត្ត អភិបាល

ស្រុក ជាព្រះសង្ឃ ជាមេឃុំ ឬប្រជាពលរដ្ឋសាមញ្ញក៏ដោយ ។

១៩. នៅពេលមានការផ្លាស់ប្តូររដ្ឋាភិបាលតាមរយៈការបោះឆ្នោតដោយសេរី និងយុត្តិធម៌ តើប្រទេសអាចកើតមានសង្គ្រាម ឬអស្ថេរភាពដែរឬទេ?

ទេ! ប្រទេសមិនអាចកើតមានសង្គ្រាម ឬអស្ថេរភាពជាដាច់ខាត! ពីព្រោះសង្គមប្រជាធិបតេយ្យដែលមានការបោះឆ្នោតប្រកបដោយសេរី និងយុត្តិធម៌ពិតប្រាកដ មានការជឿទុកចិត្តពីគ្រប់ភាគីពាក់ព័ន្ធ ពិសេសគណបក្សចូលរួមប្រកួតប្រជែង អ្នកចាញ់ គឺចាញ់ដោយពេញចិត្ត ហើយអ្នកឈ្នះគឺឈ្នះដោយកិត្តិយស ភាពត្រឹមត្រូវ និងថ្លៃថ្នូរ ។ ដូច្នេះគណបក្សចាញ់ឆ្នោតនឹងប្រគល់អំណាចទៅឱ្យគណបក្សឈ្នះឆ្នោតដោយសន្តិវិធី ។ ច្បាប់មតិភាគច្រើនត្រូវតែឈ្នះ និងត្រូវតែការពារគំនិត និងទស្សនៈភាគតិចផង ព្រោះថាការប្រគល់អំណាចឱ្យនោះគ្រាន់តែជាកាប្រគល់ឱ្យបណ្តោះអាសន្នតែប៉ុណ្ណោះ ។ គណបក្សចាញ់អាចមានឱកាសត្រឡប់មកកាន់អំណាចវិញនៅពេលបោះឆ្នោតឈ្នះលើកក្រោយ ។

២០. តើអ្នកបោះឆ្នោតប្រើប្រាស់សិទ្ធិអំណាចយ៉ាងណាចំពោះតំណាងរាស្ត្រ សមាជិកក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ ឬគណបក្សជាប់ឆ្នោត?

- ក្រោយពេលបោះឆ្នោត អ្នកបោះឆ្នោតត្រូវតែតាមដាន សង្កេត និងវាយតម្លៃលើសកម្មភាព និងការអនុវត្តការសន្យារបស់អ្នកតំណាងជាប់ឆ្នោតរបស់ខ្លួន និងគណបក្សជាប់ឆ្នោត ។ អ្នកតំណាងដែលជាប់ឆ្នោត (តំណាងរាស្ត្រ និងសមាជិកក្រុមប្រឹក្សាឃុំ-សង្កាត់) បានទទួលអំណាចពីប្រជាពលរដ្ឋតាមរយៈការបោះឆ្នោតត្រូវតែបំរើផលប្រយោជន៍ និងបំពេញសេចក្តីត្រូវការរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ ។
- បើអ្នកតំណាងជាប់ឆ្នោតមិនបានបំរើផលប្រយោជន៍ប្រជាពលរដ្ឋ មិនអនុវត្តតាមការសន្យារបស់ខ្លួន ប្រជាពលរដ្ឋអាចប្រើប្រាស់អំណាចរបស់ខ្លួន ដោយស្នើសុំឱ្យអ្នកតំណាងនោះគោរពការសន្យារបស់ខ្លួន ឬសុំឱ្យអ្នកតំណាងនោះលាចេញពីតំណែងមុនពេលកំណត់ ឬប្រជាពលរដ្ឋអាចធ្វើពាក្យបណ្តឹងទៅសាមីគណបក្សនយោបាយនៃអ្នកតំណាងនោះនៅអាណត្តិក្រោយឱ្យធ្វើការផ្លាស់ប្តូរអ្នកតំណាង

រូបនោះចេញ ឬជំរើសចុងក្រោយប្រជាពលរដ្ឋមិនបោះឆ្នោតគាំទ្រអ្នកតំណាងរូបនោះ ឬគណបក្ស នយោបាយរបស់អ្នកតំណាងនោះ ហើយប្រជាពលរដ្ឋបោះឆ្នោតឱ្យអ្នកតំណាងថ្មីផ្សេងទៀតដែលខ្លួនពេញចិត្ត សង្ឃឹមថាអាចដោះស្រាយបញ្ហាយើងបាន។

- ♦ ប្រសិនបើកំហុសរបស់អ្នកតំណាង (ជាបុគ្គល ឬគណបក្សនយោបាយ) មានលក្ខណៈធ្ងន់ធ្ងរ ដូចជា ការកេងប្រវ័ញ្ចជាតិ អំពើពុករលួយធ្ងន់ធ្ងរមិនដោះ-ស្រាយបញ្ហាជាតិ ប្រព្រឹត្តបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ ដូចជាការសំលាប់មនុស្ស។ល។ ក្នុងអាណត្តិដែលខ្លួនមានអំណាច ប្រជាពលរដ្ឋត្រូវប្រើសិទ្ធិអំណាចខ្លួន អំពាវនាវប្តឹងទៅសភា ព្រឹទ្ធសភា តុលាការឯករាជ្យ ឬប្រើប្រាស់សិទ្ធិបញ្ចេញមតិ និងមហាបាតុកម្មដោយសន្តិវិធី ដើម្បីឱ្យដកអភ័យឯកសិទ្ធិ និងចោទប្រកាន់ដាក់ទោសទណ្ឌកម្ម។

២១. តើលោក អ្នកត្រូវដោះស្រាយយ៉ាងណា នៅពេលជួប ឬប្រឈមមុខជាមួយនឹងឧបាយកលទុច្ចរិតក្នុងដំណើរការបោះឆ្នោត?

ឧបាយកលទុច្ចរិតមានដូចជា : ការគំរាមកំហែង ការបំភិតបំភ័យ ការទិញសន្លឹកឆ្នោត(ដោយសម្ភារៈ ឬប្រាក់កាស) ការលួងលោមទិញទឹកចិត្ត ការបង្ខំឱ្យធ្វើសម្បថ ការកត់ លេខឯកសារបញ្ជាក់អត្តសញ្ញាណ។ល។ និង ។ល។

ប្រជាពលរដ្ឋត្រូវរាយការណ៍ជាសម្ងាត់ដល់អ្នកសង្កេតការណ៍ ឬ ភ្នាក់ងាររបស់គណបក្សនយោបាយ ដែលលោកអ្នកទុកចិត្ត។ ប៉ុន្តែ បើលោកអ្នកជួបបញ្ហាចំពោះមុខគេកំពុងគំរាមកំហែង លោក អ្នកត្រូវដោះស្រាយដោយភាពទន់ភ្លន់ ដូចជា ÷

- បើលោក អ្នកនិយាយទៅដោយគ្មានផលវិបាក ឬគ្រោះថ្នាក់ដល់ខ្លួនទេនោះ លោកអ្នកអាចនិយាយថា " ***ក្នុងពេលនេះខ្ញុំពុំទាន់ធ្វើការសំរេចចិត្តនៅឡើយទេ សូមអភ័យទោស*** "។
- បើចៀសមិនរួច លោក អ្នកត្រូវតែទទួលយក គួរប្រើពាក្យយ៉ាងទន់ភ្លន់ថា

" ***ខ្ញុំនឹងបោះឆ្នោតឱ្យលោក ឬគណបក្សរបស់លោក*** " ។

ប៉ុន្តែ ប្រការដែលត្រូវចងចាំនោះគឺ ការបោះឆ្នោតជា **ការសម្ងាត់** គ្មានអ្នកណាដឹងថាលោក អ្នកបោះឆ្នោតឱ្យគណបក្សណាមួយទេ។ ដូចនេះ លោក អ្នកត្រូវបោះឆ្នោត **តាមឆន្ទៈ និងការពេញចិត្ត**របស់ខ្លួន។

២២. តើអ្វីខ្លះជាភារកិច្ចរបស់អ្នកបោះឆ្នោត?

- អ្នកបោះឆ្នោត ត្រូវ/ចេះស្វះស្វែង ព្យាយាមតាមដានដោយយកចិត្តទុកដាក់រាល់ការអប់រំ ផ្សព្វផ្សាយ ផ្តល់ព័ត៌មានអំពីការបោះឆ្នោតរបស់ស្ថាប័នរៀបចំការបោះឆ្នោត សមាគម-អង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាល សង្គមស៊ីវិល និងចេះអប់រំ ផ្សព្វផ្សាយបន្តដល់បងប្អូន ប្រជាពលរដ្ឋជិតខាង និងមិត្តភ័ក្តិរបស់ខ្លួន ។
- អ្នកបោះឆ្នោតចេះដោះស្រាយនូវបញ្ហានានា (ឧបាយកលទុច្ចរិត) ពេលដែលខ្លួនជួប ឬប្រឈមមុខក្នុងអំឡុងពេលបោះឆ្នោតដោយសន្តិវិធីដោយភាពវៃឆ្លាត ដើម្បីសុវត្ថិភាព។
- ពិនិត្យមើលបុគ្គលិកលក្ខណៈរបស់បេក្ខជន បេក្ខនារីឈរឈ្មោះ និងគោលនយោបាយ /កម្មវិធីនយោបាយរបស់គណបក្សនយោបាយនីមួយៗ។
- បោះឆ្នោតតាម**ឆន្ទៈ**របស់ខ្លួន ទោះបីគេគំរាមកំហែង យកសំភារៈ ឬលុយទិញទឹកចិត្ត បង្ខំឱ្យធ្វើសម្បថ ឬប្រើសកម្មភាពបង្ខិតបង្ខំយ៉ាងណាក៏ដោយ ដោយលោកអ្នកត្រូវយល់ពីគោលការណ៍នៃការបោះឆ្នោត " **បោះឆ្នោតដោយ<u>សំងាត់តាមឆន្ទៈ</u> <u>ដោយសេរី</u> និង<u>ស្មើភាព</u>** " ។

ផ្នែកទី៣

ការបោះឆ្នោតជ្រើសតាំងតំណាងរាស្ត្រនៅកម្ពុជា៖ សិទ្ធិ និងនីតិវិធី

២៣. តើការបោះឆ្នោតជ្រើសតាំងតំណាងរាស្ត្រគឺជាអ្វី?

ការបោះឆ្នោតជ្រើសតាំងតំណាងរាស្ត្រ គឺជាដំណើរការជ្រើសរើសសភាថ្នាក់ជាតិ (រដ្ឋសភា) ដែលមានសមាជិកសភា ឬអ្នកតំណាងរាស្ត្រពី ១នាក់-១៨នាក់ (១អាសនៈ-១៨អាសនៈ) ផ្អែកតាមប្រជាសាស្ត្រ និងភូមិសាស្ត្រ ដោយប្រជាពលរដ្ឋនៃរាជធានី ខេត្ត របស់ខ្លួន (រាជធានី ខេត្តជាមណ្ឌលបោះឆ្នោត) តាមរយៈការបោះឆ្នោតជា សកល មាន អាណត្តិ៥ឆ្នាំ ដោយសេរី ដោយស្មើភាព ដោយចំពោះ ដោយសម្ងាត់ ត្រឹមត្រូវ និងយុត្តិធម៌ ស្របតាមនីតិវិធីដូចមានចែងក្នុងច្បាប់បោះឆ្នោតជ្រើសតាំងតំណាងរាស្ត្រ។ ជាក់ស្តែង ខេត្តបន្ទាយមានជ័យ៦អាសនៈ ខេត្តបាត់ដំបង៨អាសនៈ ខេត្តកំពង់ចាម ១៨អាសនៈ ខេត្តកំពង់ឆ្នាំង៤អាសនៈ ខេត្តកំពង់ស្ពឺ៦អាសនៈ ខេត្តកំពង់ធំ៦អាសនៈ ខេត្តកំពត៦អាសនៈ ខេត្តកណ្តាល១១អាសនៈ ខេត្តកោះកុង១អាសនៈ ខេត្តក្រចេះ៣ អាសនៈ ខេត្តមណ្ឌលគិរី១អាសនៈ រាជធានីភ្នំពេញ១២អាសនៈ ខេត្តព្រះវិហារ១ អាសនៈ ខេត្តព្រៃវែង១១អាសនៈ ខេត្តពោធិ៍សាត់៤អាសនៈ ខេត្តរតនគិរី១អាសនៈ ខេត្តសៀមរាប៦អាសនៈ ខេត្តព្រះសីហនុ១អាសនៈ ខេត្តស្ទឹងត្រែង១អាសនៈ ខេត្តស្វាយរៀង៥អាសនៈ ខេត្តតាកែវ៨អាសនៈ ខេត្តកែប១អាសនៈ ខេត្តប៉ៃលិន១ អាសនៈ និងខេត្តឧត្តរមានជ័យ១អាសនៈ ។

២៤. តើការបោះឆ្នោតជ្រើសតាំងតំណាងរាស្ត្រលើកនេះ ជាអាណត្តិទីប៉ុន្មាន?

ការបោះឆ្នោតជ្រើសតាំងតំណាងរាស្ត្រលើកនេះ (ឆ្នាំ២០១៣) គឺជា **អាណត្តិទី៥ (ឆ្នាំ២០១៣-២០១៨)** នៃរដ្ឋសភា/តំណាងរាស្ត្រ ដែលមានអាសនៈសរុបចំនួន ១២៣។

២៥. តើនឹងមានអ្វីកើតឡើង បើសិនជាលោក អ្នកមិនបានទៅបោះឆ្នោត?

លោក អ្នកត្រូវតែទៅបោះឆ្នោត! ការបោះឆ្នោតមានសារៈសំខាន់ណាស់ក្នុងសង្គមប្រជាធិបតេយ្យ ដើម្បីជ្រើសរើសអ្នកដឹកនាំតាមការពេញចិត្តរបស់ប្រជាពលរដ្ឋដែលជាអ្នកបោះឆ្នោត។ បើលោកអ្នកមិនទៅបោះឆ្នោតទេ មានន័យថា អ្នកដទៃជាអ្នកសំរេចចិត្តក្នុងការជ្រើសរើសអ្នកដឹកនាំជំនួសលោកអ្នក ហើយក៏មានន័យថា លោកអ្នកបានបោះបង់សិទ្ធិជាពលរដ្ឋក្នុងការចូលរួមអភិវឌ្ឍន៍ប្រទេសជាតិ។ម្យ៉ាងទៀតមានន័យថា លោកអ្នកបណ្តោយឱ្យអ្នកជាប់ឆ្នោតធ្វើអ្វីតាមតែអំពើចិត្ត មិនបំរើផលប្រយោជន៍របស់ប្រជាពលរដ្ឋហើយប្រទេសជាតិគ្មានការរីកចំរើន។

ដូចនេះ លោកអ្នកត្រូវតែទៅបោះឆ្នោតជ្រើសរើស អ្នកដឹកនាំឱ្យបានត្រឹមត្រូវដើម្បីអភិវឌ្ឍប្រទេសជាតិ ព្រោះវាជាសិទ្ធិ និងករណីយកិច្ចរបស់លោកអ្នក និងជាឱកាសដ៏ល្អរបស់លោកអ្នកក្នុងការជ្រើសរើសអ្នកដឹកនាំដែលខ្លួនពេញចិត្ត។

កំលាំងចូលរួមរបស់លោកអ្នកក្នុងការបោះឆ្នោត និងជាមួយតំណាងដែលជាប់ឆ្នោត ប្រៀបដូចជាតំណក់ទឹកបំបែកផ្ទាំងសិលាមួយដ៏ធំ និងជាកំលាំងចលករជំរុញឱ្យមានការដោះស្រាយបញ្ហាទាំងឡាយក្នុងសង្គមមួយថ្ងៃបន្តិចៗ ដើម្បីពួកយើង កូនចៅជំនាន់ក្រោយ និងប្រទេសជាតិមានប្រជាធិបតេយ្យរឹងមាំ ។

២៦. តើលោក អ្នកត្រូវតែចូលជាសមាជិករបស់គណបក្សនយោបាយណាមួយ ដើម្បីបានទៅបោះឆ្នោត ឬទេ?

មិនចាំបាច់ទេ ! ការបោះឆ្នោតគឺជាសិទ្ធិនយោបាយ និងជាសេរីភាពរបស់លោកអ្នក។ ដូចនេះ លោក អ្នកមិនចាំបាច់ចូលជាសមាជិកគណបក្សនយោបាយណាមួយឡើយ។ ទោះបីលោក អ្នកមិនមែនជាសមាជិកគណបក្សនយោបាយណាមួយក៏ដោយក៏លោក អ្នកមានសិទ្ធិបោះឆ្នោតដោយសេរីបានដែរ។

២៧. មុននឹងបោះឆ្នោត តើលោក អ្នកត្រូវពិនិត្យមើលបេក្ខជន បេក្ខនារីឈរឈ្មោះដូចម្តេចខ្លះ?

- ដំបូងត្រូវពិនិត្យមើលបេក្ខជន-បេក្ខនារីឈរឈ្មោះក្នុងបញ្ជីគណបក្ស ថាតើមានដាក់បេក្ខជន-បេក្ខនារីឆ្លាស់គ្នានៅលេខរៀងខាងលើឬទេ?(អ្នកនៅលេខរៀងខាងលើអាចមានលទ្ធភាពជាប់ឆ្នោតច្រើន) ហើយមានលក្ខណៈសម្បត្តិយ៉ាងណាខ្លះ?
- បន្ទាប់មកបេក្ខជន-បេក្ខនារីនោះធ្លាប់ឈរឈ្មោះឬទេនៅអាណត្តិមុនៗ
- បើគាត់ធ្លាប់ឈរឈ្មោះ តើបានជាប់ឆ្នោតឬទេ? ជាប់ឆ្នោតជាអ្វី(ជាក្រុមប្រឹក្សាឃុំសង្កាត់ ឬតំណាងរាស្ត្រ)?
- នៅពេលគាត់ជាប់ឆ្នោតក្នុងតំណែង តើគាត់យកចិត្តទុកដាក់ជាមួយប្រជាពលរដ្ឋក៏រិតណា? ហើយគួរបោះឆ្នោតឱ្យគាត់បន្តទៀតឬមួយយ៉ាងណា?
- បើគាត់មិនធ្លាប់ឈរឈ្មោះ តើគាត់ធ្លាប់ធ្វើការជាអ្វី (មន្ត្រីរាជការ គ្រូបង្រៀន ពេទ្យ អាចារ្យ អ្នករកស៊ី)?
- ពេលពួកគាត់នៅធ្វើការ តើពួកគាត់ធ្វើការល្អឬទេ? យកចិត្តទុកដាក់ជាមួយប្រជាពលរដ្ឋឬទេ?
- បន្ទាប់មក ត្រូវពិនិត្យថា បេក្ខជន-បេក្ខនារីធ្លាប់រកស៊ីខុសច្បាប់ បន្លំ ឆបោក ទារប្រាក់ពីប្រជាពលរដ្ឋ ឬប្រព្រឹត្តិអំពើហឹង្សាក្នុងគ្រួសារ ឬឈ្លោះទាស់ទែងជាមួយអ្នកជិតខាងដោយមិនសមរម្យ រំលោភយកដីប្រជាពលរដ្ឋ ឬមានបញ្ហាផ្សេងៗទៀត។
- តើគាត់មានគំនិតទូលំទូលាយ យល់ដឹងអំពីប្រជាធិបតេយ្យ ការគោរពសិទ្ធិមនុស្ស គំនិតអធ្យាស្រ័យ ដោះស្រាយបញ្ហាដែរឬទេ?
- តើគាត់មានការប្តេជ្ញាចិត្តក្នុងការលើកយកបញ្ហា និងតម្រូវការរបស់ប្រជាពលរដ្ឋដាក់ជូនរដ្ឋាភិបាលឬទេ?
- តើគាត់មានសមត្ថភាពគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការដឹកនាំប្រទេសជាតិឱ្យរីកចំរើនបានឬទេ?

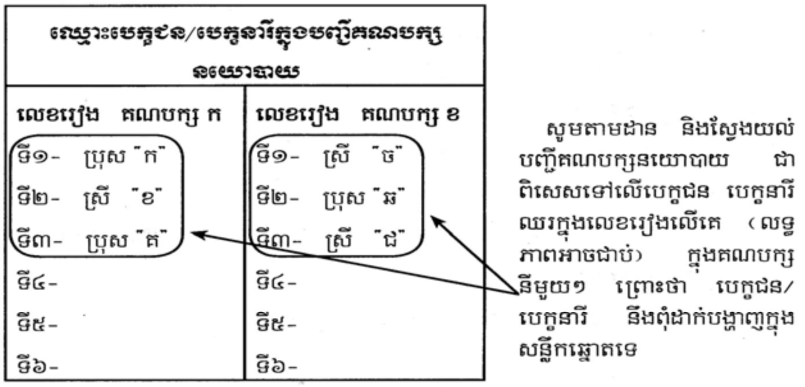

២៨. តើអ្នកបោះឆ្នោត ត្រូវស្វែងយល់អំពីកម្មវិធីនយោបាយរបស់គណបក្សឬទេ?

ត្រូវតែស្វែងយល់ ! ព្រោះបេក្ខជន/បេក្ខនារីគឺជាសមាជិកគណបក្សនយោបាយ!

- ត្រូវពិនិត្យមើលគោលជំហរ និងកម្មវិធីនយោបាយរបស់គណបក្សនយោបាយ ថាតើមាននិន្នាការទៅរកប្រជាធិបតេយ្យ ការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ច(ចង់ឱ្យប្រជាពលរដ្ឋមានជីវភាពធូរធារឬទុកឱ្យប្រជាពលរដ្ឋនៅក្រីក្រ) ការគោរពសិទ្ធិមនុស្ស ការនិយមលទ្ធិផ្តាច់ការ ការប្រើប្រាស់អំណាចហួសហេតុ(ការតែងតាំង ការដកបុគ្គលិក) ការប្រព្រឹត្តិអំពើពុករលួយ និងថាតើមានលើកយកវិធានការដោះស្រាយបញ្ហាស្ត្រី និងកុមារដែរឬទេ?
- ការទទួលខុសត្រូវរបស់គណបក្សនយោបាយ ការអនុវត្តតាមការសន្យា
- ការរៀបចំរចនាសម្ព័ន្ធក្នុងគណបក្សមានលក្ខណៈប្រជាធិបតេយ្យ មានការផ្លាស់ប្តូរប្រធានគណបក្សឬទេ? មានការបោះឆ្នោតផ្ទៃក្នុងគណបក្សឬទេ? និងមានគោលនយោបាយយេនឌ័រលើកកំពស់សិទ្ធិនារីឬទេ?
- តើអ្នកដឹកនាំគណបក្សនោះជានរណា?

២៩. តើអ្វីខ្លះជាផលវិបាកនៃការទិញ លក់សន្លឹកឆ្នោត?

ប្រសិនបើលោក អ្នកបោះឆ្នោតដោយការទិញ លក់សន្លឹកឆ្នោតនោះវាធ្វើឱ្យ ÷

- លោក អ្នក ក្លាយជាទាសករនៃអំណាច
- លោក អ្នកត្រូវគិតថា ជំនួយតែងមានចំណង ដូចពាក្យចាស់លោកពោលថា ***"ហុច របស់សណោះដៃ"*** ។
- បើលោក អ្នកបោះឆ្នោតតាមការ**ទិញ**សន្លឹកឆ្នោត យើងនឹងបានអ្នកជាប់ឆ្នោតជាតំណាងមិនល្អ ប្រើប្រាស់អំណាចហួសហេតុ ប្រព្រឹត្តអំពើពុករលួយដើម្បីបានប្រាក់យកមកទិញសន្លឹកឆ្នោតនៅពេលបោះឆ្នោតលើកក្រោយទៀតហើយកាន់អំណាចជារៀងរហូត ។
- បើយើង**លក់**សន្លឹកឆ្នោត យើងនៅតែក្រីក្រ គ្មានការអភិវឌ្ឍនៅមណ្ឌល ឬប្រទេសជាតិរបស់យើងអ្នកកាន់អំណាចមិនបង្កលក្ខណៈងាយស្រួលដល់ប្រជាពលរដ្ឋក្នុងការប្រកបរបររកស៊ី និងការងារ ។
- សង្គមមានការរំលោភច្បាប់បោះឆ្នោត មិនគោរពសិទ្ធិមនុស្ស គ្មានប្រជាធិបតេយ្យ គ្មានយុត្តិធម៌ មានអំពើពុករលួយ គ្មានការអភិវឌ្ឍ និងបន្តភាពក្រីក្រ ។

៣០. តើមានបញ្ហាអ្វីខ្លះអាចកើតឡើងក្នុងដំណើរការបោះឆ្នោត?

- មានការទិញទឹកចិត្តតាមរយៈ សំភារៈ និង លុយកាក់ (ពិសេស ការទិញសន្លឹកឆ្នោតនៅយប់មុនថ្ងៃបោះឆ្នោតមួយថ្ងៃ) ។
- មានការបង្ខិតបង្ខំឱ្យប្រជាពលរដ្ឋធ្វើសម្បថ និងកត់លេខឯកសារបញ្ជាក់អត្តសញ្ញាណ
- មានការគំរាមកំហែង បំភិតបំភ័យ បង្ខិតបង្ខំលើប្រជាពលរដ្ឋ និងបេក្ខជន ឬសកម្មជនរបស់គណបក្សនយោបាយ ។

- ការរារាំង គំរាមកំហែងបេក្ខជនមិនឱ្យឈរឈ្មោះបោះឆ្នោត
- បង្កការលំបាក ឧបសគ្គដល់គណបក្សប្រឆាំង ឬគណបក្សតូចៗក្នុងការចុះបញ្ជីបេក្ខជន
- អ្នកមានសិទ្ធិបោះឆ្នោតត្រូវបានបដិសេធមិនឱ្យចុះឈ្មោះបោះឆ្នោត
- ចុះឈ្មោះឱ្យអ្នកដែលគ្មានសិទ្ធិបោះឆ្នោត
- បាត់ឈ្មោះក្នុងបញ្ជីបោះឆ្នោតផ្លូវការ (នៅថ្ងៃបោះឆ្នោត)
- ក្នុងពេលយុទ្ធនាការឃោសនា មិនគោរពគោលការណ៍ស្មើភាព (ឃោសនាមុនកាលកំណត់...) ។
- មានអំពើហិង្សា និងការសំលាប់ខាងនយោបាយ
- មិនធានានូវសុវត្ថិភាព សន្តិសុខ
- មិនធានានូវសេរីភាពក្នុងការបញ្ចេញមតិ
- អ្នកបោះឆ្នោតត្រូវបានបញ្ចុះបញ្ចូល ដើម្បីរារាំងមិនឱ្យទៅបោះឆ្នោត
- មានភាពយឺតយ៉ាវក្នុងដឹកជញ្ជូន និងផ្តល់សម្ភារៈបោះឆ្នោត
- មានភាពមិនប្រក្រតីក្នុងការដឹកជញ្ជូនហិបឆ្នោត
- មានភាពយឺតយ៉ាវក្នុងការរាប់សន្លឹកឆ្នោត
- ពេលរាប់សន្លឹកឆ្នោតមានការបន្លំ មានការរំខាន
- មានការរារាំងអ្នកសង្កេតការណ៍ ឬភ្នាក់ងារគណបក្សនយោបាយមិនឱ្យចូលរួមសង្កេតការណ៍ ។
- អនុញ្ញាតិឱ្យអ្នកបោះឆ្នោតប្រើប្រាស់ប័ណ្ណព័ត៌មានអ្នកបោះឆ្នោតជំនួសឯកសារបញ្ជាក់អត្តសញ្ញាណនៅថ្ងៃបោះឆ្នោត ។
- មានការយល់ច្រឡំជាមួយប័ណ្ណព័ត៌មានអ្នកបោះឆ្នោត និងឯកសារបញ្ជាក់អត្តសញ្ញាណសម្រាប់បោះឆ្នោត ដែលធ្វើឱ្យអ្នកបោះឆ្នោតត្រូវបានគេបដិសេធ ឬត្រូវបានដេញឱ្យទៅយកឯកសារបញ្ជាក់អត្តសញ្ញាណ នាំឱ្យអ្នកបោះឆ្នោតមានការធុញទ្រាន់ លែងមកបោះឆ្នោត ។

យុទ្ធនាការឃោសនាបោះឆ្នោត

៣១. តើការឃោសនាបោះឆ្នោតមានចំណុចអ្វី?

ការឃោសនាបោះឆ្នោតមានទិសដៅឱ្យគណបក្សនយោបាយ និងបេក្ខជនឈរឈ្មោះបោះឆ្នោតធ្វើការផ្សព្វផ្សាយកម្មវិធីនយោបាយរបស់ខ្លួនក្នុងការអភិវឌ្ឍរាជធានី ខេត្ត និងប្រទេសជាតិជូនដល់អ្នកបោះឆ្នោត។

- យុទ្ធនាការឃោសនាបោះឆ្នោតមានរយៈពេល **៣០ថ្ងៃ** គឺ ចាប់ពី**ថ្ងៃទី២៧ ខែមិថុនា** ដល់**ថ្ងៃទី២៦ ខែកក្កដា** ឆ្នាំ២០១៣ ហើយគ្រប់សកម្មភាពនៃការឃោសនាគឺត្រូវចប់**ម្ភៃបួន (២៤)ម៉ោងមុន**ថ្ងៃបោះឆ្នោត(**មួយ(០១)ថ្ងៃមុន**ថ្ងៃបោះឆ្នោត ហៅថា ***"ថ្ងៃស"***)។
- គ្រប់សកម្មភាពឃោសនាបោះឆ្នោតរបស់គណបក្សនយោបាយ ត្រូវចាប់ផ្តើម ពីម៉ោងប្រាំមួយ(៦)ព្រឹក ដល់ម៉ោង ដប់ (១០)យប់ និងត្រូវឈប់សម្រាកនៅចន្លោះពីម៉ោង ដប់ (១០)យប់ ដល់ម៉ោង ប្រាំមួយ (៦)ព្រឹក។
- សកម្មភាពឃោសនាដោយឧបករណ៍បំពងសម្លេង ត្រូវហាមឃាត់ចាប់ពី ម៉ោងដប់ពីរ (១២) ថ្ងៃត្រង់ ដល់ម៉ោងពីរ (២) រសៀល។

៣៣. តើការឃោសនាបោះឆ្នោតធ្វើនៅកន្លែងណា?

ការឃោសនាបោះឆ្នោត ត្រូវធ្វើឡើងនៅតាមរោងវីដេអូសាធារណៈ ឬទីសាធារណៈ។ ប្រជាពលរដ្ឋអាចសាកសួរព័ត៌មានពីគណៈកម្មការឃុំ-សង្កាត់រៀបចំការបោះឆ្នោត (គឃ/សប) អំពីទីកន្លែង និងគណបក្សដែលធ្វើការឃោសនា។

៣៤. តើសកម្មភាពអ្វីខ្លះដែលធ្វើឡើងក្នុងពេលឃោសនាបោះឆ្នោត?

ការឃោសនាបោះឆ្នោត គឺជាសកម្មភាពមួយចំនួនដែលត្រូវធ្វើឡើងជាសាធារណៈ ដើម្បីបញ្ចុះបញ្ចូលអ្នកបោះឆ្នោតឱ្យបោះឆ្នោតគាំទ្របេក្ខជន ឬគណបក្សនយោបាយណាមួយ។

សកម្មភាពឃោសនារួមមាន ÷

- ការជួបជុំជាសាធារណៈ
- ក្បួនព្យុហយាត្រា ឬក្បួនដំណើរដោយថ្មើរជើងឬដោយយានជំនិះគ្រប់ប្រភេទ
- ការបញ្ចុះបញ្ចូលពីផ្ទះមួយទៅផ្ទះមួយ
- ការផ្សព្វផ្សាយតាមឧត្បោសនស័ព្ទដើម្បីគាំទ្របេក្ខជនណាម្នាក់ ឬគោលនយោបាយគណបក្សនយោបាយណាមួយ។
- ស្រែកជាពាក្យស្លោកខ្លីៗតាមឧបករណ៍បំពងសម្លេងឬតាមឧបករណ៍បញ្ចាំងរូបភាពដែលអាចឱ្យប្រជាពលរដ្ឋស្តាប់ និងមើលបាននូវសារនយោបាយ។
- ផ្សព្វផ្សាយតាមរយៈការចាក់កាសែ្សតវីដេអូ ឬវីស៊ីឌី ឬឌីវីឌី
- បិទផ្សាយនូវរូបភាពឃោសនា លើកបដា តាំងឡើងបន្ទះក្តារបិទប្រកាសផ្សាយ
- ការចែកចាយខិត្តប័ណ្ណគណបក្ស មួក សំលៀកបំពាក់ អាវយឺត ផ្លាកសញ្ញា ឬសម្ភារៈផ្សេងៗទៀត។
- ការប្រគុំតន្ត្រីដោយដើរជាក្បួន ឬច្រៀងចំរៀងឃោសនា ឬការលេងភ្លេងឃោសនា។
- ព្រឹត្តិការណ៍កីឡា ។ល។

៣៥. តើមធ្យោបាយដឹកជញ្ជូនណាខ្លះត្រូវបានហាមឃាត់នៅពេលឃោសនាបោះឆ្នោត?

មធ្យោបាយដឹកជញ្ជូនដែលជាសម្បត្តិរដ្ឋដូចជា រថយន្ត ទោចក្រយានយន្ត និង ជលយានគ្រប់ប្រភេទដែលប្រើប្រាស់ស្លាកសញ្ញារាជការ ឬ/និងរដ្ឋ រាជរដ្ឋាភិបាល នគរបាល ខេមរភូមិន្ទ និងព្រះបរមរាជវាំង។

៣៦. តើនរណាខ្លះអាចចូលរួម និងនរណាខ្លះមិនអាចចូលរួមក្នុងសកម្មភាពឃោសនាគាំទ្រចំពោះបេក្ខជន ឬគណបក្សនយោបាយណាមួយ?

- ***អ្នកមានសិទ្ធិចូលរួមគាំទ្រក្នុងសកម្មភាពឃោសនាគ្រប់ម៉ោង:*** គឺប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរទាំងពីរ (០២) ភេទ។
- ***អ្នកមិនមានសិទ្ធិចូលរួមក្នុងការឃោសនា:*** គឺមន្ត្រីរាជការស៊ីវិល អាជ្ញាធរដែនដីគ្រប់លំដាប់ថ្នាក់ កងយោធពលខេមរភូមិន្ទ នគរបាលជាតិ និងមន្ត្រីតុលាការ។

៣៧. តើបញ្ហាអ្វីខ្លះជាការរំលោភក្នុងពេលធ្វើការឃោសនាបោះឆ្នោតដែលយើងគួរកត់សម្គាល់?

- ធ្វើសកម្មភាពឃោសនារំលោភលើកាលបរិច្ឆេទ (មុនថ្ងៃទី១៨ ខែឧសភា និងក្រោយថ្ងៃទី០១ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១២)។
- អំពើហិង្សា ឬការគំរាមកំហែង ឬការបំភិតបំភ័យ ការបង្ខំធ្វើសម្បថ ឬបង្ខំឱ្យ ផ្ដិតមេដៃពីគណបក្សនយោបាយ អ្នកមានអំណាច កងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ មេភូមិ អនុប្រធានភូមិ និងសមាជិកភូមិ។
- ការផ្ដល់ប្រាក់កាស ឬសម្ភារៈក្នុងគោលបំណងទិញសន្លឹកឆ្នោត
- ប្រើសំដីប្រមាថមើលងាយអ្នកបោះឆ្នោត ឬគណបក្សនយោបាយ ឬបេក្ខជន
- មានវត្តមានកងយោធពលខេមរភូមិន្ទ នគរបាលជាតិ មន្ត្រីរាជការស៊ីវិល មន្ត្រីតុលាការ និងអាជ្ញាធរដែនដីគ្រប់លំដាប់ថ្នាក់ចូលរួមគាំទ្រសកម្មភាពឃោសនាបោះឆ្នោតក្នុងម៉ោងធ្វើការ។

- ♦ ភាពលំអៀងលើការប្រើប្រាស់ទីសាធារណៈ
- ♦ អំពើបៀតបៀនរបស់គណបក្សនយោបាយ ឬបេក្ខជនទៅលើគណបក្សនយោបាយ ឬបេក្ខជនផ្សេងទៀត។
- ♦ ការជ្រៀតជ្រែក ឬធ្វើឱ្យរាំងស្ទះដល់សកម្មភាពឃោសនារបស់គណបក្សនយោបាយ ឬបេក្ខជន ។ល។ និង ។ល។

៣៨. តើភារកិច្ច និងភាតព្វកិច្ចរបស់ប្រពន្ធ័ផ្សព្វផ្សាយ*រដ្ឋមានអ្វីខ្លះ?*

កាសែត វិទ្យុ និងទូរទស្សន៍របស់រដ្ឋត្រូវផ្សព្វផ្សាយគ្រប់ព័តិមានដែលស្នើឡើងដោយគ.ជ.ប ដោយឥតគិតថ្លៃ។

៣៩. តើលោក អ្នកត្រូវមានសកម្មភាពអ្វីខ្លះក្នុងពេលឃោសនាបោះឆ្នោត?

- ចូលរួមស្តាប់ការឃោសនារបស់បេក្ខជនតាមរយៈ ការប្រជុំ មីទិញ ការផ្សាយតាមវិទ្យុ និងទូរទស្សន៍។
- មើល អានឯកសារឃោសនារបស់គណបក្ស ដូចជា ខិត្តប័ណ្ណ ផ្ទាំងរូបភាព ទូរទស្សន៍ និងឯកសារផ្សេងៗ។
- លើកឡើងពីតំរូវការចាំបាច់ក្នុងឃុំ សង្កាត់របស់ខ្លួនទៅបេក្ខជន(ស្ត្រី-បុរស) និងគណបក្សនយោបាយនីមួយៗ។
- សួរដេញដោលទៅបេក្ខជន និងគណបក្សនយោបាយនីមួយៗអំពីយុទ្ធសាស្ត្រធ្វើការងារតាមការសន្យាដោយជោគជ័យ ថាតើយុទ្ធសាស្ត្រទាំងនោះមានលក្ខណៈប្រាកដនិយម ឬច្បាស់លាស់អាចធ្វើបានដែរឬទេ? ឬគ្រាន់តែនិយាយក្នុងគោលបំណងទាក់ទាញសន្លឹកឆ្នោតពីអ្នកបោះឆ្នោតតែប៉ុណ្ណោះ? តើមានបានលើកឡើងអំពីការដោះស្រាយបញ្ហារបស់ស្ត្រីដែរឬទេ? តើមានគោលនយោបាយលើកស្ទួយស្ត្រីឱ្យក្លាយជាអ្នកដឹកនាំ សម្រេចចិត្តបានក៏រិតណា?
- ស្រាវជ្រាវ និងពិភាក្សារកព័តិមានបន្ថែមពី បេក្ខជន គណបក្សនយោបាយ អ្នកជិតខាង និងបងប្អូនក្នុងភូមិឃុំ។

នៅថ្ងៃបោះឆ្នោត

ថ្ងៃអាទិត្យ ទី២៨ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៣

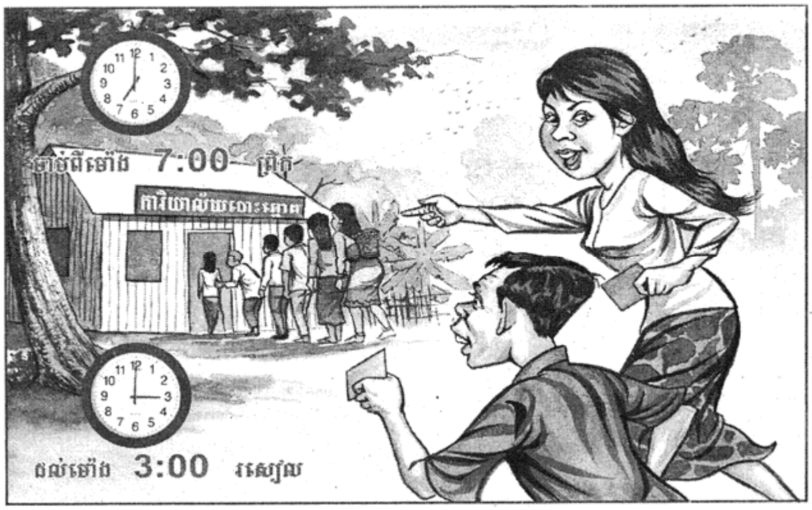

៤០. តើថ្ងៃបោះឆ្នោតជ្រើសតាំងតំណាងរាស្ត្រ អាណត្តិទី៥ ធ្វើឡើង នៅថ្ងៃ ខែ ឆ្នាំណា?

ថ្ងៃបោះឆ្នោតត្រូវធ្វើឡើងតែមួយថ្ងៃគត់គឺ ***ថ្ងៃអាទិត្យ ទី២៨ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៣ ចាប់ពីម៉ោង ៧.០០ព្រឹក រហូតដល់ ម៉ោង ៣.០០រសៀល*** ។

៤១. ទីកន្លែងបោះឆ្នោត

អ្នកបោះឆ្នោត ត្រូវទៅបោះឆ្នោតនៅការិយាល័យបោះឆ្នោតដែលឈ្មោះរបស់ខ្លួនមាននៅក្នុងបញ្ជីបោះឆ្នោតនៃការិយាល័យនោះ (ទៅបោះឆ្នោតតាមលេខកូដការិយាល័យ និងលេខរៀងឈ្មោះរបស់ខ្លួនដែលបានកត់ត្រាទុក ឬមាននៅក្នុងប័ណ្ណព័ត៌មានអ្នកបោះឆ្នោត) ។

៤២. ដើម្បីបោះឆ្នោតបាន និងងាយស្រួល តើលោកអ្នកត្រូវធ្វើដូចម្តេច?

- ត្រូវមានឈ្មោះក្នុងបញ្ជីបោះឆ្នោតផ្លូវការ

■ ត្រូវមានឯកសារបញ្ជាក់អត្តសញ្ញាណរបស់ខ្លួន (ឈ្មោះ សញ្ជាតិ អាយុ)

■ ទៅឱ្យទាន់ម៉ោងពី ម៉ោង ៧:០០ព្រឹក ដល់ម៉ោង ៣:០០ រសៀល

■ ស្គាល់លេខកូតការិយាល័យ ទីតាំងការិយាល័យបោះឆ្នោត និងលេខរៀងឈ្មោះរបស់ខ្លួន។

■ មិនមានទឹកខ្មៅប្រឡាក់ម្រាមដៃ

៤៣. តើឯកសារបញ្ជាក់អត្តសញ្ញាណអ្វីខ្លះ ដែលលោក អ្នកត្រូវយកទៅជាមួយនៅថ្ងៃបោះឆ្នោត?

នៅថ្ងៃបោះឆ្នោត លោក អ្នកត្រូវយកឯកសារបញ្ជាក់ពីអត្តសញ្ញាណរបស់ខ្លួន និងត្រូវចងចាំនូវលេខកូតការិយាល័យ និងលេខរៀងឈ្មោះរបស់ខ្លួនដែលមានក្នុងបញ្ជីបោះឆ្នោតផ្លូវការ។

*លោក អ្នកត្រូវកាន់យកទៅជាមួយនូវឯកសារបញ្ជាក់អត្តសញ្ញាណ**ណាមួយ**ក្នុងចំណោមឯកសារដូចខាងក្រោម ÷*

- អត្តសញ្ញាណប័ណ្ណសញ្ជាតិខ្មែរ
- អត្តសញ្ញាណប័ណ្ណមន្ត្រីរាជការស៊ីវិល នគរបាលជាតិ កងយោធពលខេមរភូមិន្ទ
- លិខិតឆ្លងដែននៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
- ឆាយាគណៈមហានិកាយ
- ប័ណ្ណសំគាល់ខ្លួនចេញដោយក្រសួងស្ថាបន័រដ្ឋ
- សង្ឃដីកា
- សៀវភៅគ្រួសារមានបិទរូបថតសាមីខ្លួន
- ប័ណ្ណសម្គាល់គ្រួសារមានបិទរូបថតសាមីខ្លួន
- លិខិតបញ្ជាក់អត្តសញ្ញាណសម្រាប់បម្រើឱ្យការបោះឆ្នោត

៤៤. តើប័ណ្ណព័ត៌មានជាអ្វី?

ប័ណ្ណព័តិមានមិនមែនជាប័ណ្ណបោះឆ្នោតទេ និងមិនអាចប្រើជំនួសឯកសារបញ្ជាក់អត្តសញ្ញាណសាមីខ្លួនបានឡើយ។ វាគ្រាន់តែជាឯកសារជំនួយសម្រាប់អ្នកបោះឆ្នោតតែប៉ុណ្ណោះ។ ប័ណ្ណព័តិមានអ្នកបោះឆ្នោតនឹងផ្តល់ព័តិមានអំពី "***កាលបរិច្ឆេទបោះឆ្នោត***

ទីតាំងការិយាល័យបោះឆ្នោត លេខកូដការិយាល័យបោះឆ្នោត ឈ្មោះ ភេទ ថ្ងៃខែឆ្នាំកំណើត អាសយដ្ឋាន និងលេខរៀងឈ្មោះរបស់អ្នកបោះឆ្នោត ។

៤៥. តើអ្នកបោះឆ្នោតចាំបាច់យកបណ្ណព័ត៌មានទៅជាមួយសម្រាប់ការបោះឆ្នោតដែរឬទេ?

អាចយកទៅក៏បាន មិនយកទៅក៏បាន! ប៉ុន្តែលោក អ្នកត្រូវតែចងចាំអំពីទីតាំងការិយាល័យបោះឆ្នោត លេខកូដការិយាល័យបោះឆ្នោត និងលេខរៀងឈ្មោះរបស់ខ្លួន ដើម្បីងាយស្រួលក្នុងការផ្ទៀងផ្ទាត់រកឈ្មោះរបស់លោក អ្នក។ លោក អ្នកត្រូវចងចាំថា ប័ណ្ណព័ត៌មានអ្នកបោះឆ្នោត គឺមិនមែនជាឯកសារបញ្ជាក់អំពីអត្តសញ្ញាណរបស់លោក អ្នក សម្រាប់យកទៅបោះឆ្នោតឡើយ។

៤៦. ករណី ៣ ដែលលោក អ្នកមិនអាចបោះឆ្នោតបាន

សូមចងចាំករណីទាំង ៣ នេះគឺ ÷

១- លោក អ្នកមិនបានចុះឈ្មោះបោះឆ្នោតជាមុន និង/ឬគ្មានឈ្មោះក្នុងបញ្ជីបោះឆ្នោតផ្លូវការ។

២- លោក អ្នកមានឈ្មោះក្នុងបញ្ជីបោះឆ្នោតហើយ ប៉ុន្តែលោក អ្នកមិនមានឯកសារបញ្ជាក់អំពីអត្តសញ្ញាណបង្ហាញមន្ត្រីបោះឆ្នោតនៅថ្ងៃបោះឆ្នោត។

៣- លោក អ្នកមានស្នាមប្រឡាក់ទឹកខ្មៅលើម្រាមដៃ លាងមិនជ្រះ។

៤៧. តើអ្នកបោះឆ្នោតត្រូវមានតួនាទី ភារកិច្ច ដូចម្ដេចខ្លះក្នុងថ្ងៃបោះឆ្នោត?

- ត្រូវទៅបោះឆ្នោត
- ត្រូវបោះឆ្នោតតាមឆន្ទៈរបស់ខ្លួន ទោះបីបេក្ខជន ឬគណបក្សណាមួយបានឱ្យលុយ សម្ភារៈ ឱ្យធ្វើសម្បថ ឬបំភិតបំភ័យយ៉ាងណាក៏ដោយ។ ត្រូវចងចាំថា ការបោះឆ្នោតធ្វើឡើងដោយសម្ងាត់ គ្មាននរណាអាចដឹងបានទេ!
- ជួយពិនិត្យ និងផ្តល់ព័ត៌មានអំពីភាពមិនប្រក្រតីក្នុងថ្ងៃបោះឆ្នោតទៅស្ថាប័នរៀបចំការបោះឆ្នោត អ្នកសង្កេតការណ៍ជាតិ ដូចជា **ខុមហ្វ្រែល** (COMFREL) និងអន្តរជាតិ ព្រមទាំងអ្នកសង្កេតការណ៍/ និងឬភ្នាក់ងារ

គណបក្សនយោបាយ ។

៤៨. តើនរណាជាអ្នកសង្កេតការណ៍បោះឆ្នោតប្រជាពលរដ្ឋ?

- អ្នកបោះឆ្នោត (ស្ត្រី-បុរស) ទាំងអស់
- អ្នកសង្កេតការណ៍ប្រជាពលរដ្ឋ ឬអ្នកសង្កេតការណ៍បោះឆ្នោតប្រជាពលរដ្ឋ (អ្នកបោះឆ្នោត) នៅពេលចេញទៅបោះឆ្នោតនៅថ្ងៃបោះឆ្នោតត្រូវសង្កេតលើដំណើរការនៃការិយាល័យបោះឆ្នោតរបស់ខ្លួន ថាតើមានភាពមិនប្រក្រតីអ្វីខ្លះដែលបានកើតឡើងនៅទីនោះ ។
- នៅពេលឃើញនូវភាពមិនប្រក្រតីមួយចំនួនកើតឡើង **អ្នកសង្កេតការណ៍ប្រជាពលរដ្ឋ**ត្រូវទូរស័ព្ទរាយការណ៍ជាបន្ទាន់ទៅគណៈកម្មាធិការជាតិរៀបចំការបោះឆ្នោត (គ.ជ.ប) តាមរយៈទូរស័ព្ទ ៥ខ្សែ គឺ ***០១១ ៩៨៧ ៧៦៦ / ០៩៩ ៩៨៧ ៧៦៦ / ០៨១ ៩៨៧ ៧៦៦ / ០១៦ ៩៨៧ ៧៦៦ / ០៨៦ ៩៨៧ ៧៦៦*** ឬក៏ អាចទំនាក់ទំនងមកខុមហ្វ្រែល តាមរយៈទូរស័ព្ទ ***០១០ ៨០២ ៧៧៧*** និង ***០១៥ ៨០២ ៧៧៧***

៤៩. នៅថ្ងៃបោះឆ្នោត បើលោក អ្នកមានឈ្មោះក្នុងបញ្ជីបោះឆ្នោត មានឯកសារបញ្ជាក់អត្តសញ្ញាណ ប៉ុន្តែត្រូវគេរារាំងមិនឱ្យបោះឆ្នោតតើត្រូវធ្វើដូចម្តេច?

- ករណីនេះ លោក អ្នកត្រូវ**<u>រាយការណ៍ភ្លាម</u>**ទៅប្រធានការិយាល័យបោះឆ្នោត ឬអ្នកសង្កេតការណ៍ ឬភ្នាក់ងារគណបក្សនយោបាយ ។
- ករណីលោក អ្នកមិនត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យបោះឆ្នោត លោក អ្នកត្រូវធ្វើពាក្យបណ្តឹងលើទំរង់ ១២០២ ។

៥០. តើអ្វីខ្លះអាចធានាការសម្ងាត់នៃសន្លឹកឆ្នោត? (**បើលោក អ្នកមានការជឿជាក់សូមជួយផ្សព្វផ្សាយបន្ត**)

■ ប្រជាពលរដ្ឋមានសិទ្ធិបដិសេធមិនឆ្លើយចំពោះសំណួរដែលចង់ដឹងថា ខ្លួនបោះឆ្នោតឱ្យគណបក្សណាមួយ ឬបេក្ខជនណាមួយ ដោយមានសិទ្ធិរក្សាការសម្ងាត់

នេះជាដាច់ខាត ។

- ច្បាប់បោះឆ្នោតក៏បានធានាភាពសម្ងាត់នៃសន្លឹកឆ្នោតរបស់អ្នកបោះឆ្នោត ពីជនណាដែលជជីកចង់ដឹង ឬគំរាមកំហែងអ្នកបោះឆ្នោត ឬលួងលោមសួរចង់ដឹង ឬប្រើប្រាស់មធ្យោបាយដើម្បីដឹងថា អ្នកបោះឆ្នោតបានបោះឆ្នោតគាំទ្រគណបក្ស ឬបេក្ខជនណាមួយនោះ ត្រូវមានទោសតាមច្បាប់បោះឆ្នោត ។
- អ្នកបោះឆ្នោតត្រូវមានការជឿជាក់ថា គ្មានជាដាច់ខាតនូវឧបករណ៍ទំនើប ការថតរូបតាមកុំព្យូទ័រ ឬតាមផ្កាយរណប ឬ បច្ចេកទេសវិទ្យាសាស្ត្រណាដែលអាចមើលឃើញ អាចដឹងពីការសម្ងាត់នៃសន្លឹកឆ្នោតបានឡើយ ។
- សន្លឹកឆ្នោតដែលត្រូវបានប្រើប្រាស់គឺមិនមានការផ្ទៀងផ្ទាត់គល់បញ្ជីជាមួយនឹងសន្លឹកឆ្នោតទេ ។ សន្លឹកឆ្នោតមានលក្ខណៈ និងសណ្ឋានដូចគ្នាដោយគ្មានអ្វីជាសញ្ញាសំគាល់ឡើយ ។
- ប្រជាពលរដ្ឋគួរស្វែងយល់ពីការរក្សាការសម្ងាត់នៃសន្លឹកឆ្នោត ។ អ្នកបោះឆ្នោត គូសសន្លឹកឆ្នោតនៅក្នុងបន្ទប់សម្ងាត់ហើយបត់សន្លឹកឆ្នោតដោយមិនមានអ្នកណាឃើញទេ ។ បន្ទាប់មកអ្នកបោះឆ្នោតទំលាក់សន្លឹកឆ្នោតទៅក្នុងហិបឆ្នោត នៅពេលនោះសន្លឹកឆ្នោតនឹងលាយឡំគ្នានៅក្នុងហិបឆ្នោត ដោយគ្មានអ្នកណាដឹងថា សន្លឹកឆ្នោតណាមួយជារបស់អ្នកណាឡើយ ។

ដូចនេះ សូមលោក អ្នកជឿជាក់ថា ការបោះឆ្នោតជាការសម្ងាត់ គ្មានអ្នកណាដឹងថា លោក អ្នកសំរេចចិត្តបោះឆ្នោតឱ្យគណបក្សណា ឬ បេក្ខជនណាមួយឡើយ ។ លោក អ្នកនឹងរក្សាការសម្ងាត់របស់ខ្លួនបានជារៀងរហូត ។

៥១. តើលោកអ្នកត្រូវបោះឆ្នោតតាមការសន្យាចំពោះគណបក្សដែលបានផ្តល់ប្រាក់កាស សម្ភារៈ ឬដឹកជញ្ជូនលោកអ្នកមកកាន់ស្ថានីយ៍បោះឆ្នោត ឬគំរាមកំហែងលោកអ្នកតាមពាក្យសំដី ឬអាកប្បកិរិយាដែរឬទេ?

មិនចាំបាច់បោះឆ្នោតឱ្យទេ ! ការបោះឆ្នោត គឺជាការជ្រើសរើសដោយសេរីរបស់

លោកអ្នក ដើម្បីគាំទ្រដល់បេក្ខជន ឬគណបក្សនយោបាយដែលលោកអ្នកពេញចិត្ត។ គ្មាននរណាម្នាក់អាចបង្ខំលោកអ្នកឱ្យបោះឆ្នោតឱ្យគណបក្សណាមួយបានឡើយ។

ទោះបីលោកអ្នកធ្លាប់សន្យាដោយស្ម័គ្រចិត្ត ឬដោយបង្ខំ(ស្បថស្បែ)ជាមួយគណបក្សណាមួយ ឬបេក្ខជនណាមួយថានឹងបោះឆ្នោតឱ្យគេក៏ដោយ លោកអ្នកនៅតែមានសិទ្ធិសំរេចចិត្ត *ដោយសេរី តាមឆន្ទៈ និងការពេញចិត្តរបស់ខ្លួន* គឺមានតែលោកអ្នកម្នាក់គត់ដែលឈរក្នុងបន្ទប់សំងាត់បោះឆ្នោត ហើយគ្មាននរណាម្នាក់ដឹងថា លោកអ្នកបោះឆ្នោតឱ្យគណបក្សណាមួយឡើយ។ សូមចងចាំថា *ការបោះឆ្នោតជាការសម្ងាត់!*

៥២. តើលោក អ្នកនឹងមិនទៅបោះឆ្នោតមែនទេ នៅពេលដែលមិនឃើញមានអ្វីប្រែប្រួលជីវភាពក្រោយពេលបោះឆ្នោត?

សូមកុំអស់សង្ឃឹម! សូមប្រែក្លាយការអស់សង្ឃឹមទៅជាការចូលរួមយ៉ាងសកម្មក្នុងការបោះឆ្នោត។ សូមលោក អ្នកជឿជាក់ថា គេអាចយកតំណក់ទឹកទៅបំបែកផ្ទាំងសិលាដ៏ធំមួយបាន ដូចនេះ ការទៅបោះឆ្នោតជ្រើសរើសតំណាងរបស់លោក អ្នកតាមការពេញចិត្តមានសារៈសំខាន់ណាស់ ដើម្បីជាកំលាំងចលករជំរុញឱ្យអ្នកជាប់ឆ្នោតទទួលខុសត្រូវ និងដោះស្រាយបញ្ហាទាំងឡាយក្នុងសង្គមជាបន្តបន្ទាប់ ដើម្បីអនាគតពួកយើង កូនចៅជំនាន់ក្រោយ និងប្រទេសជាតិយើងឱ្យមានលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យពិតប្រាកដ និងមានការរីកចំរើន។

៥៣. តើលោក អ្នកអាចនឹងខកខានការបោះឆ្នោតដែរឬទេ បើនៅថ្ងៃបោះឆ្នោតដល់ម៉ោង៣.០០រសៀលទៅហើយ លោក អ្នកនៅតែរង់ចាំក្នុងជួរដែលនៅខាងក្រៅការិយាល័យបោះឆ្នោត?

លោក អ្នកនៅតែអាចបោះឆ្នោតបានដដែល ។ ម៉ោង៣.០០រសៀល មន្ត្រីទទួលបន្ទុកនៅការិយាល័យបោះឆ្នោតនឹងធ្វើការប្រមូលប័ណ្ណបញ្ជាក់អត្តសញ្ញាណរបស់លោកអ្នកដែលនៅរង់ចាំក្នុងជួរទាំងអស់ គឺប្រមូលចាប់ពីជួរក្រោយមុន។ បន្ទាប់មកពួកគេនឹងហៅឈ្មោះលោក អ្នកម្តងម្នាក់ៗឱ្យចូលទៅក្នុងការិយាល័យ ដើម្បីបោះឆ្នោតរហូតទាល់តែអស់

៥៤. តើលោកអ្នកអាចបោះឆ្នោតបានដែរឬទេ បើលោកអ្នកទៅដល់ការិយាល័យបោះឆ្នោតយឺត២ ឬ៣នាទី?

ទេ ! លោក អ្នកមិនអាចបោះឆ្នោតបានទេ ។ ជនណាក៏ដោយដែលមកដល់ការិយាល័យបោះឆ្នោតនៅក្រោយម៉ោង៣:០០រសៀល ឬមិនបានឈរក្នុងជួរនោះ ពួកគេនឹងមិនមានសិទ្ធិក្នុងការគូសលើសន្លឹកឆ្នោត(បោះឆ្នោត) បានឡើយ ។

៥៥. បើលោក អ្នកជាជនពិការ (ដែលគ្មានលទ្ធភាពគូសសន្លឹកឆ្នោតដោយខ្លួនឯងបាន) តើលោក អ្នកអាចបោះឆ្នោតបានយ៉ាងដូចម្តេច?

- **ពិតជាអាចបោះឆ្នោតបាន !** លោក អ្នក មានសិទ្ធិជ្រើសរើសអ្នកជំនួយម្នាក់ជានីតិជន ដែលទុកចិត្តបំផុតទៅជាមួយ ឬមានសិទ្ធិសុំជំនួយពីប្រធានការិយាល័យបោះឆ្នោត។
- នៅពេលដែលប្រធានការិយាល័យបោះឆ្នោត បានចាត់តាំងមនុស្សម្នាក់ឱ្យជួយ ឬនីតិជនទៅជាមួយលោក អ្នក។ ជននោះនឹងនាំលោក អ្នកទៅបន្ទប់សម្ងាត់ ហើយសួរ លោក អ្នកតិចៗថា តើលោកអ្នកចង់បោះឱ្យគណបក្សណាមួយ? អ្នកជំនួយការនោះនឹងជួយលោក អ្នកគូសលើសន្លឹកឆ្នោតត្រង់ឈ្មោះគណបក្សនយោបាយដែលលោក អ្នកមានបំណងបោះឱ្យនោះ និងណែនាំលោក អ្នក ឱ្យស៊កសន្លឹកឆ្នោតចូលក្នុងហិបឆ្នោតផងដែរ ។
- ជំរើសដ៏ល្អបំផុតសម្រាប់លោក អ្នកជាជនពិការក្នុងការជ្រើសរើសអ្នកជំនួយពេលបោះឆ្នោត គឺគួរយកបងប្អូន មិត្តភក្តិ ឬអ្នកណាដែលលោក អ្នកទុកចិត្តបំផុត ។

៥៦. ក្នុងករណីអ្នកបោះឆ្នោតពិការម្រាមចង្អុលដៃស្តាំ តើអ្នកបោះឆ្នោតត្រូវប្រើម្រាមដៃណាដើម្បីជ្រលក់ទឹកខ្មៅ?

ក្នុងករណីនេះអ្នកបោះឆ្នោតត្រូវប្រើម្រាមដៃផ្សេងតាមលំដាប់ដូចតទៅ : ម្រាមចង្អុលខ្មោចស្តាំ ឬនាងដៃស្តាំ ឬកូនដៃស្តាំ ឬមេដៃស្តាំ ឬមេដៃឆ្វេង ឬចង្អុលដៃឆ្វេង ឬម្រាមចង្អុលខ្មោចឆ្វេង ឬនាងដៃឆ្វេង ឬកូនដៃឆ្វេង។ ប្រសិនបើគាត់មិនអាចធ្វើបានតាមការកំណត់ខាងលើ រាល់ការជ្រលក់ ឬលាបផ្នែកណាមួយនៃអវយវៈរបស់គាត់ត្រូវទទួលយកជាការបាន។

៥៧. តើលោក អ្នកអាចបោះឆ្នោតច្រើនដងបានដែរឬទេ?

អត់បានទេ! អ្នកបោះឆ្នោតទាំងអស់មានសិទ្ធិបោះឆ្នោតបានតែ *មួយដងគត់* ហើយបានតែ *មួយសន្លឹក* ដូចៗគ្នា។ ជនទាំងឡាយដែលបានបោះឆ្នោតហើយ មន្ត្រីការិយាល័យបោះឆ្នោតនឹងជ្រលក់ចង្អុលដៃស្តាំលោក អ្នក (កន្លែងផ្សេងទៀតបើជាជនពិការ) ក្នុងទឹកខ្មៅលុបលាងមិនជ្រះ ។ ប្រសិនបើមានស្នាមទឹកខ្មៅនេះនៅលើម្រាមដៃលោក អ្នក ប្រធានការិយាល័យនឹងប្រាប់ទៅភ្នាក់ងារគណបក្ស ឬអ្នកសង្កេតការណ៍ដើម្បីចំណាំ ហើយនឹងសួរនាំលោក អ្នកឱ្យពន្យល់អំពីមូលហេតុដែលមានស្នាមទឹកថ្នាំប្រឡាក់លើម្រាមដៃលោក អ្នក ។ ប្រសិនបើការពន្យល់របស់លោក អ្នកមិនសមហេតុផលទេនោះ ប្រធានការិយាល័យនឹងសន្និដ្ឋានថា លោក អ្នកព្យាយាមបោះឆ្នោត២ដង ។ ឯកសារបញ្ជាក់ពីអត្តសញ្ញាណរបស់លោក អ្នកនឹងត្រូវដកហូត ហើយបញ្ជូនទៅគណៈកម្មការឃុំ-សង្កាត់រៀបចំការបោះឆ្នោត (គឃ/សប) ដើម្បីតាមដានបន្តទៀត។

៥៨. តើលោក អ្នកត្រូវធ្វើដូចម្តេចនៅពេលដែលគូសច្រលំលើសន្លឹកឆ្នោត?

- បើសិនលោក អ្នកគូសច្រលំលើសន្លឹកឆ្នោតដោយអចេតនាដែលមន្ត្រីការិយាល័យប្រគល់ឱ្យលោកអ្នកអាចសុំប្តូរសន្លឹកឆ្នោតផ្សេងទៀតពីប្រធានការិយាល័យបោះឆ្នោតបាន
- លោក អ្នកត្រូវបត់សន្លឹកឆ្នោតដែលខុសនោះឱ្យបាន២ដង ដើម្បីកុំឱ្យគេមើលឃើញរួចហុចឱ្យប្រធានការិយាល័យបោះឆ្នោត។
- ប្រធានការិយាល័យនឹងបង្គាប់ទៅអនុប្រធានឱ្យផ្តល់សន្លឹកឆ្នោតមួយផ្សេងទៀត ឱ្យលោក អ្នក។

<u>សំគាល់:</u> លោក អ្នកអាចទទួលសន្លឹកឆ្នោតលើកទី២នេះបានតែម្តងគត់ ។

៥៩. បើក្នុងករណីមានធុរៈចាំបាច់ តើយើងអាចឱ្យអ្នកដទៃទៅបោះឆ្នោតជំនួសបានដែរឬទេ?

<u>អត់បានទេ</u> ! លោក អ្នកមិនអាចឱ្យអ្នកដទៃក្រៅពីខ្លួនយើងទៅបោះឆ្នោតជំនួសបានឡើយ។ អ្នកបោះឆ្នោតម្នាក់មានសិទ្ធិបោះឆ្នោតតែមួយសន្លឹក និងតែមួយដងគត់ក្នុង

មួយអាណត្តិ ដោយត្រូវទៅបោះឆ្នោតដោយខ្លួនឯងផ្ទាល់។ លោក អ្នកចាំបាច់ណាស់ត្រូវឆ្លៀតពេលទៅបោះឆ្នោតឱ្យបានគ្រប់ៗគ្នា ព្រោះថាការបោះឆ្នោត គឺជាជោគវាសនារបស់ភូមិ ឃុំ មណ្ឌល លោក អ្នកទាំងមូល ហើយត្រូវបានគេធ្វើឡើងរៀងរាល់ប្រាំឆ្នាំម្តង។

៦០. ចំពោះស្ត្រីមេផ្ទះដែលធ្វើការមមាញឹកនៅក្នុងផ្ទះ ហេតុអ្វីត្រូវខ្វល់ខ្វាយ អំពីការបោះឆ្នោតនោះ?

ត្រូវតែចូលរួមក្នុងការបោះឆ្នោត ! បងប្អូននារី និងស្ត្រីមេផ្ទះ គួរចាប់អារម្មណ៍ថា យើងក៏ជាសមាជិកម្នាក់ក្នុងសង្គមជាតិដែរ។ ដូច្នេះយើងត្រូវមានតួនាទីយ៉ាងសំខាន់ចូលរួមក្នុងការបោះឆ្នោតជ្រើសរើសអ្នកដឹកនាំ ដើម្បីអភិវឌ្ឍប្រទេសជាតិឱ្យកាន់តែប្រសើរឡើង។ ដូចនេះ ទោះបីជាបងប្អូននារី និងស្ត្រីមេផ្ទះមានការមមាញឹកច្រើននឹងកិច្ចការផ្ទះយ៉ាងណាក៏ដោយ សូមបងប្អូនឆ្លៀតពេលទៅបោះឆ្នោតឱ្យបានទាន់ពេលវេលា ព្រោះការបោះឆ្នោតគឺមានរយៈពេលតែមួយថ្ងៃគត់ យើងមិនត្រូវឱ្យឱកាសដ៏ល្អនេះកន្លងហួសទេ ព្រោះសន្លឹកឆ្នោតរបស់លោកស្រី នាងកញ្ញា *១សន្លឹកមានតម្លៃណាស់*សំរាប់អនាគតពូក យើងកូនចៅជំនាន់ក្រោយ និងអនាគតប្រទេសជាតិ។

៦១. បើលោក អ្នកជាជាងជួសជុលគ្រឿងម៉ាស៊ីនយន្តហោះ រថយន្ត ម៉ូតូ តើត្រូវលាងសំអាតម្រាមដៃរបស់ខ្លួនឬទេមុនពេលទៅបោះឆ្នោត?

ត្រូវតែលាងដៃ (ម្រាមដៃស្តាំ-ឆ្វេង)ឱ្យបានស្អាត! ដើម្បីងាយស្រួលបោះឆ្នោត និងចំណេញពេលវេលា។ ព្រោះថា បើម្រាមដៃលោក អ្នកមានប្រឡាក់ប្រេងម៉ាស៊ីនដែលមាន**ពណ៌ក្រម៉ៅស្រដៀងនឹងស្នាមទឹកខ្មៅ**សម្រាប់ឱ្យអ្នកបោះឆ្នោតជ្រលក់ចង្អុលដៃនោះ ប្រធានការិយាល័យបោះឆ្នោត មន្ត្រីផ្សេងៗទៀត ភ្នាក់ងារគណបក្ស និងអ្នកសង្កេតការណ៍ជាតិ និងអន្តរជាតិនឹងចាប់ផ្តើមសង្ស័យមកលើលោក អ្នក ហើយប្រធានការិយាល័យបោះឆ្នោតនឹងសួរនាំលោក អ្នកឱ្យពន្យល់អំពីមូលហេតុដែលមានស្នាមថ្នាំខ្មៅប្រឡាក់លើម្រាមដៃលោក អ្នក។ បើការពន្យល់របស់លោក អ្នកសមហេតុផល ប្រធានការិយាល័យបោះឆ្នោតនឹងអនុញ្ញាតឱ្យលោក អ្នកបោះឆ្នោត ប៉ុន្តែបើមិនសមហេតុផលទេ លោក អ្នក

នឹងមិនត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យបោះឆ្នោតឡើយ ។ ដូច្នេះ លោក អ្នកត្រូវតែលាងសំអាតម្រាមដៃឱ្យបានស្អាតនៅមុនពេលចេញទៅបោះឆ្នោត ។

ការរាប់សន្លឹកឆ្នោត

៦២. តើការរាប់សន្លឹកឆ្នោតធ្វើឡើងនៅថ្ងៃណា? ពេលណា? កន្លែងណា?

- ការរាប់សន្លឹកឆ្នោតធ្វើនៅ ថ្ងៃទី២៨ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៣ បន្ទាប់ពីបិទការបោះឆ្នោត ។
- ការរាប់សន្លឹកឆ្នោតត្រូវធ្វើនៅការិយាល័យបោះឆ្នោតតែម្តង (ការិយាល័យបោះឆ្នោតនឹងក្លាយជាការិយាល័យរាប់សន្លឹកឆ្នោត) បន្ទាប់ពីបិទការបោះឆ្នោត និងធ្វើកំណត់ហេតុនៃការបោះឆ្នោតរួច លើកលែងតែការិយាល័យបោះឆ្នោតណាដែលមិនអាចរាប់សន្លឹកឆ្នោតនៅការិយាល័យរបស់ខ្លួនបាន ដោយសារករណី *ប្រធានស័ក្តិ ឬអសន្តិសុខ* ហើយដែលគ.ជ.បសម្រេចឱ្យគឃ/សប ចាត់ចែងរាប់សន្លឹកឆ្នោតនៅទីស្នាក់ការគឃ/សប ឬនៅកន្លែងណាមួយដែលមាន សុវត្ថិភាព ។

៦៣. តើគេរាប់សន្លឹកឆ្នោតដែលមានតម្លាភាព ត្រូវធ្វើយ៉ាងដូចម្តេច?

សន្លឹកឆ្នោតត្រូវរាប់ទៅតាមវិធីមួយដែលអាចឮ និងមើលឃើញច្បាស់នូវគំនូសនៃការបោះឆ្នោតទាំងអស់ ដោយមានភ្នាក់ងារគណបក្សនយោបាយ និងអ្នកសង្កេតការណ៍ឯករាជ្យជាអ្នកតាមដាន និងផ្ទៀងផ្ទាត់ ។

៦៤. តើនរណាជាអ្នករាប់ និងទទួលខុសត្រូវលើសន្លឹកឆ្នោតនៅពេលរាប់?

គឺមន្ត្រីបោះឆ្នោតតាមការិយាល័យបោះឆ្នោតនីមួយៗ ក្លាយជាមន្ត្រីរាប់សន្លឹកឆ្នោត ដែលជាអ្នកទទួលខុសត្រូវក្នុងការិយាល័យរាប់សន្លឹកឆ្នោតរបស់ខ្លួន ។

៦៥. តើសន្លឹកឆ្នោតប្រភេទណាខ្លះដែលមិនអាចយកជាការបាន?

សន្លឹកឆ្នោតដែលត្រូវទុកជាមោឃៈ ឬមិនបានការ ៖

- ដែលពុំមែនជាសន្លឹកឆ្នោតផ្លូវការ ឬ
- ពុំមែនជាសន្លឹកឆ្នោតដែលផ្ដល់ឱ្យដោយការិយាល័យបោះឆ្នោត ឬ
- ដែលគ្មានគូស ឬមានគំនូស តែគណៈកម្មការការិយាល័យរាប់សន្លឹកឆ្នោតពុំអាចសន្និដ្ឋានបានថា លោក អ្នកបោះឱ្យគណបក្សនយោបាយណាមួយ ឬ
- គូសឱ្យបញ្ជីបេក្ខជនលើសពីមួយ ឬ
- មានសញ្ញាដែលនាំឱ្យគេស្គាល់អ្នកបោះឆ្នោត ឬ
- ដែលមានរហែក ឬខូច ឬ
- ដែលគ្មានត្រាសម្គាត់ជាផ្លូវការ ។

ទោសប្បញ្ញត្តិ និងបណ្ដឹង

៦៦. តើសកម្មភាពខុសច្បាប់បោះឆ្នោត បទបញ្ជា និងនីតិវិធីរបស់ គ.ជ.ប មានអ្វីខ្លះ?(តើសកម្មភាពខុសច្បាប់ណាខ្លះដែលចាត់ទុកថាបំពានច្បាប់បោះឆ្នោត ឬជាបទល្មើសបោះឆ្នោត?)

សកម្មភាពខុសច្បាប់បោះឆ្នោត បទបញ្ជា និងនីតិវិធីរបស់គ.ជ.ប រួមមាន ÷

- ទិញសន្លឹកឆ្នោតដោយប្រាក់កាស ឬសម្ភារៈ
- ការគំរាមកំហែង ការលួងលោម ឬសួរដេញដោលពីគណបក្សដែលប្រជាពលរដ្ឋបោះឆ្នោតឱ្យ។
- បង្ខំឱ្យធ្វើសម្បថបោះឆ្នោតឱ្យគណបក្សនយោបាយរបស់ខ្លួន ឬគណបក្សនយោបាយណាមួយដែលខ្លួនពេញចិត្ត។
- ប្រើកំលាំង ឬអំពើហិង្សា ឬបំភិតបំភ័យមិនឱ្យប្រជាពលរដ្ឋមានសិទ្ធិបោះឆ្នោតទៅចុះឈ្មោះបោះឆ្នោត ឬរារាំងមិនឱ្យចុះឈ្មោះប្រជាពលរដ្ឋដែលមានសិទ្ធិបោះឆ្នោតក្នុងបញ្ជីបោះឆ្នោត និងសៀវភៅបញ្ជីបោះឆ្នោត ។

- ញុះញង់អ្នកគាំទ្រ ឬអ្នកបោះឆ្នោតឱ្យប្រព្រឹត្តអំពើរំលោភបំពាន អំពើគំរាមកំហែង អំពើហិង្សាទៅលើបេក្ខជន ឬទៅលើគណបក្សនយោបាយដទៃ ។
- ប្រើកម្លាំង ឬអំពើហិង្សាដើម្បីរារាំងប្រជាពលរដ្ឋដែលមានសិទ្ធិបោះឆ្នោតមិនឱ្យទៅបោះឆ្នោត ឬឈរឈ្មោះជាបេក្ខជន ។
- រារាំងបេក្ខជន និងអ្នកគាំទ្រគណបក្សនយោបាយមិនឱ្យឃោសនាបោះឆ្នោតតាមការកំណត់ ។
- ប្រើកម្លាំង ឬអំពើហិង្សា ឬបំភិតបំភ័យ ប្រើពាក្យសំដីប្រមាថមើលងាយធ្វើឱ្យមានការភ័យខ្លាច ការភាន់ច្រឡំ ធ្វើឱ្យច្របូកច្របល់បាត់ទំនុកចិត្តលើការសម្ងាត់នៃការបោះឆ្នោត ។
- បង្កការរំខានមិនឱ្យដំណើរការបោះឆ្នោតបាន
- លំអៀង និងមិនស្មោះត្រង់ក្នុងការអនុវត្តអំណាច មុខងារ និងភារកិច្ច
- យកអាវុធជាតិផ្ទុះដោយគ្មានការអនុញ្ញាតចូលក្នុងការិយាល័យបោះឆ្នោត និងរាប់សន្លឹកឆ្នោត។
- មានចេតនាធ្វើឱ្យរបើកហិបឆ្នោត ដាច់រហែក ឬរបូតសោឃ្លុំ ...
- បន្លំឯកសារ បន្លំសន្លឹកឆ្នោត ឬប្រើល្បិចដើម្បីលួចបន្លំលទ្ធផលនៃការបោះឆ្នោត
- បង្កការរំខានមិនឱ្យរាប់សន្លឹកឆ្នោតបាន
- ធ្វើឱ្យខូចរបៀបរៀបរយក្នុងពេលបោះឆ្នោត។

៦៧- តើទណ្ឌកម្មចំពោះបទល្មើសនឹងច្បាប់បោះឆ្នោត បទបញ្ជា និងនីតិវិធីរបស់គ.ជ.បមានដូចម្តេចខ្លះ?

ដោយពុំទាន់គិតដល់ទោសព្រហ្មទណ្ឌផ្សេងទៀត ទោសប្បញ្ញត្តិនៃច្បាប់បោះឆ្នោត បទបញ្ជា និងនីតិវិធីរបស់គ.ជ.ប ដែលនឹងអនុវត្តចំពោះបទល្មើសទាក់ទងនឹងការបោះឆ្នោតទៅតាមករណីនីមួយៗ មានកំរិតដូចខាងក្រោម :

- កាស្តីបន្ទោស

- ការព្រមាន
- ការដាក់វិន័យរដ្ឋបាល
- ការព្យួរការងារ
- ការដាក់ឱ្យទំនេរគ្មានបៀវត្សរ៍
- ការបណ្តេញចេញពីការងារ
- ការដកហូតជាបណ្តោះអាសន្ននូវសិទ្ធិបោះឆ្នោត និងសិទ្ធិឈរឈ្មោះបោះឆ្នោត ។
- ការលុបឈ្មោះចេញពីបញ្ជីបោះឆ្នោត
- ការលុបបេក្ខភាពរបស់សាមីខ្លួន ឬការលុបបេក្ខភាពឈរឈ្មោះបោះឆ្នោតរបស់គណបក្ស ។
- ការពិន័យជាប្រាក់ដែលមានចំនួនយ៉ាងតិចចន្លោះពីប្រាំលាន (៥.000.000) រៀល រហូតដល់ ហាសិបលាន (៥0.000.000)រៀល ទៅតាមករណីនីមួយៗ ។ល ។

៦៨. តើប្រជាពលរដ្ឋមានសិទ្ធិប្តឹងទៅខាងណា នៅពេលបានឃើញជនណាមួយប្រព្រឹត្តិល្មើសច្បាប់បោះឆ្នោត?

ក- <u>ជនល្មើសដែលមិនមែនជាមន្ត្រីបោះឆ្នោត</u>

ជនគ្រប់រូប តំណាង ឬគណបក្សនយោបាយដែលមានប្រយោជន៍ (ម្ចាស់បណ្តឹង) ត្រូវប្តឹងទៅអាជ្ញាធររៀបចំការបោះឆ្នោតមានសមត្ថកិច្ចតាមឋានានុក្រមតាមលំដាប់ពីទាបទៅខ្ពស់មានជាអាទិ៍ **គណៈកម្មការការិយាល័យបោះឆ្នោត និងរាប់សន្លឹកឆ្នោត** (គកប/គករ) **គណៈកម្មការឃុំសង្កាត់រៀបចំបោះឆ្នោត**(គឃ/សប) **គណៈកម្មការរាជធានី ខេត្តរៀបចំការបោះឆ្នោត**(គធ/ខប) **គណៈកម្មាធិការជាតិរៀបចំការបោះឆ្នោត** (គ.ជ.ប) **ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ** និង**ស្ថាប័នតុលាការ** ។

- ***បណ្តឹងនាដំណាក់កាលនៃការពិនិត្យបញ្ជីឈ្មោះ និងចុះឈ្មោះបោះឆ្នោត:*** ក្នុងរយៈពេល៣ថ្ងៃយ៉ាងយូរបំផុត បន្ទាប់ពីបដិសេធដោយស្មៀន ម្ចាស់បណ្តឹងត្រូវប្តឹងទៅកបឃ/ស។ ប្រសិនបើមិនសុខចិត្តក្នុងរយៈពេល ៥ថ្ងៃយ៉ាងយូរបំផុតបន្ទាប់ពីថ្ងៃទទួលបានលិខិតបដិសេធ គាត់អាចប្តឹងបន្តទៅ គ.ជ.ប។ បើនៅតែមិនយល់ព្រមទៀត ក្នុងរយៈពេល ៥ថ្ងៃយ៉ាងយូរបំផុត គាត់អាចប្តឹងបន្តទៅក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ។

ម្ចាស់បណ្តឹង ⇨ គបឃ/ស ⇨ គ.ជ.ប ⇨ ទៅក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ

- ***បណ្តឹងនាដំណាក់កាលនៃការបិទផ្សាយបញ្ជីដំបូង:*** មានយន្តការដូចការប្តឹងនាដំណាក់កាលខាងលើនេះដែរ ខុសប្លែកតែរយៈពេលនៃការដាក់ពាក្យបណ្តឹងនីមួយៗប៉ុណ្ណោះ ដោយត្រូវកំណត់មកត្រឹម ៥ថ្ងៃ យ៉ាងយូរបំផុតវិញ
- ***បណ្តឹងនាដំណាក់កាលចុះបញ្ជីគណបក្សនយោបាយឈរឈ្មោះបោះឆ្នោត និងបញ្ជីបេក្ខជនឈរឈ្មោះ:*** បេក្ខជនឬគណបក្សនយោបាយ(ម្ចាស់បណ្តឹង) ដែលត្រូវបានបដិសេធដោយ គ.ជ.ប ក្នុងការចុះបញ្ជីគណបក្សនយោបាយឈរឈ្មោះបោះឆ្នោត និងបញ្ជីបេក្ខជនឈរឈ្មោះ មានសិទ្ធិប្តឹងទៅក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញក្នុងរយៈពេលយ៉ាងយូរបំផុត ៥ថ្ងៃ។

ម្ចាស់បណ្តឹង ⇨ ទៅក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ

- ***បណ្តឹងនាដំណាក់កាលឃោសនាបោះឆ្នោត:*** ក្នុងរយៈពេល ៣ថ្ងៃយ៉ាងយូរបន្ទាប់ពីថ្ងៃកើតហេតុ ម្ចាស់បណ្តឹងត្រូវប្តឹងទៅគឃ/សប។ ករណីមិនសុខចិត្តក្នុងរយៈពេល៣ថ្ងៃយ៉ាងយូរបំផុតបន្ទាប់ពីថ្ងៃសំរេចមិនសះជានៃកំណត់ហេតុផ្សះផ្សា ម្ចាស់បណ្តឹងអាចប្តឹងបន្តទៅគធ/ខប។ បើនៅតែមិនសុខចិត្តក្នុងរយៈពេល៣ថ្ងៃយ៉ាងយូរបន្ទាប់ពីថ្ងៃទទួលបានសេចក្តីសំរេច របស់ គធ/ខប ម្ចាស់បណ្តឹងអាចប្តឹងទៀតទៅគ.ជ.ប។ បើនៅតែមិនសុខចិត្ត

ទៀត ក្នុងរយៈពេល៧២ម៉ោងយ៉ាងយូរបន្ទាប់ពីទទួលបានសេចក្តីសំរេចរបស់ គ.ជ.ប ម្ចាស់បណ្តឹងអាចប្តឹងទៀតទៅក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ។

ម្ចាស់បណ្តឹង ⇨ គឃ/សប ⇨ គធ/ខប ⇨ គ.ជ.ប ⇨ ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ

- ***បណ្តឹងនាដំណាក់កាលថ្ងៃបោះឆ្នោត និងរាប់សន្លឹកឆ្នោត:*** ម្ចាស់បណ្តឹងត្រូវប្តឹងផ្ទាល់មាត់ភ្លាមទៅប្រធានគកប/គករ។ បើមិនសុខចិត្ត ម្ចាស់បណ្តឹងត្រូវប្តឹងតាមទម្រង់១២០២ ទៅគឃ/សបយ៉ាងយូរបំផុតត្រឹម ម៉ោង ១១:៣០ នាទីនៃថ្ងៃបន្ទាប់ពីថ្ងៃបោះឆ្នោត (ត្រឹមម៉ោង១១:៣០នាទី នៃថ្ងៃទី០៤ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១២)។ ករណីមិនសុខចិត្ត ក្នុងរយៈពេល២ថ្ងៃយ៉ាងយូរបន្ទាប់ពីថ្ងៃចេញសេចក្តីសំរេច ម្ចាស់បណ្តឹងអាចប្តឹងបន្តទៅគធ/ខប។ បើនៅតែមិនសុខចិត្ត ក្នុងរយៈពេល២ថ្ងៃយ៉ាងយូរបន្ទាប់ពីថ្ងៃចេញសេចក្តីសំរេច ម្ចាស់បណ្តឹងអាចប្តឹងទៀតទៅគ.ជ.ប។

ម្ចាស់បណ្តឹង ⇨ គកប/គករ ⇨ គឃ/សប ⇨ គធ/ខប ⇨ គ.ជ.ប

- បណ្តឹងនាដំណាក់កាលនៃការប្រកាសលទ្ធផលបណ្តោះអាសន្ន: ករណីនេះបន្ទាប់ពីប្រកាសលទ្ធផលបណ្តោះអាសន្នក្នុងរយៈពេល ៧២ម៉ោងយ៉ាងយូរ ម្ចាស់បណ្តឹងអាចប្តឹងទៅគ.ជ.ប។ បើមិនសុខចិត្ត អាចប្តឹងទៅក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញក្នុងរយៈពេល៧២ម៉ោងយ៉ាងយូរ ឬអាចប្តឹងបដិសេធដោយផ្ទាល់ទៅកាន់ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញតែម្តងក៏បាន។

ម្ចាស់បណ្តឹង ⇨ គ.ជ.ប ⇨ ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ

ម្ចាស់បណ្តឹង ⇨ ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ

៩. ជនល្មើសដែលជាមន្ត្រី ឬសមាជិករបស់អាជ្ញាធររៀបចំការបោះឆ្នោត

ជនណាក៏ដោយមានសិទ្ធិប្តឹងនូវកំហុសរបស់មន្ត្រីរៀបចំការបោះឆ្នោតនៅ ចំពោះមុខអាជ្ញាធររៀបចំការបោះឆ្នោត ***ថ្នាក់លើមួយថ្នាក់*** (ឧ: បើឃើញមន្ត្រីការិយាល័យបោះឆ្នោត ឬរាប់សន្លឹកឆ្នោតធ្វើខុសត្រូវប្តឹងទៅគណៈកម្មការឃុំ/សង្កាត់រៀបចំការបោះឆ្នោត (គឃ/សប)។ បើគឃ/សបធ្វើខុសត្រូវប្តឹងទៅគណៈកម្មការរាជធានី/ខេត្តរៀបចំការបោះឆ្នោត(គធ/ខប)។ បើគធ/ខប ធ្វើខុសត្រូវប្តឹងទៅ គ.ជ.ប។ បើមន្ត្រីនៅទីស្តីការ គ.ជ.បធ្វើខុសត្រូវប្តឹងទៅប្រធានគ.ជ.ប។ បើគ.ជ.បធ្វើខុសត្រូវប្តឹងទៅរដ្ឋសភា កំណត់រយៈពេល៣ថ្ងៃយ៉ាងយូរបន្ទាប់ពីពេលកើតហេតុ លើកលែងតែកាលបរិច្ឆេទកំណត់ផ្សេងពីនេះក្នុងច្បាប់បោះឆ្នោត។

៚៚៚❖៙៙៙

ផ្នែកទី៤

យេនឌ័រ និងក្ខតាជាតំណាងអ្នកបោះឆ្នោត

៦៩. តើយេនឌ័រមានន័យយ៉ាងដូចម្ដេច?

សំដៅទៅលើភាពខុសគ្នា រវាងបុរស និងស្ត្រីដែលកំណត់ដោយសង្គម ហើយដែលគេបានរៀនសូត្រ និងមានការប្រែប្រួលពីពេលមួយទៅពេលមួយ។ យេនឌ័រមានការផ្លាស់ប្តូរយ៉ាងទូលំទូលាយរវាងតួនាទីបុរស និងស្ត្រីទៅតាមវប្បធម៌នៅក្នុងសង្គម និងរវាងវប្បធម៌មួយទៅវប្បធម៌មួយទៀត។

"យេនឌ័រ" គឺជាគោលគំនិតផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច សង្គមក្នុងការធ្វើវិភាគលើតួនាទីទទួលខុសត្រូវ ឧបសគ្គ និងតម្រូវការរបស់បុរស និងស្ត្រីនៅគ្រប់បរិបទទាំងអស់។ ដោយសារ ***"យេនឌ័រ"*** ត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយសង្គម ទើបការកំណត់អំពីតួនាទី តម្រូវការ អាទិភាព និងសកម្មភាពរបស់ស្ត្រីមានទំនាក់ទំនងនឹងបរិបទជាក់ស្តែងនៃវប្បធម៌ សាសនា និងសេដ្ឋកិច្ចសង្គម។

៧០. តើយេនឌ័រមានសារៈសំខាន់អ្វីខ្លះ?

ស្ត្រី និងបុរសជាដៃគូនឹងគ្នាក្នុងការអភិវឌ្ឍប្រទេសជាតិ។ មាន**សមភាពយេនឌ័រ** គឺមានន័យថា ការចូលរួមរបស់ស្ត្រី និងបុរសមានភាពស្មើគ្នាទាំងការងារក្នុងសង្គម និងនៅផ្ទះ។ មាន**សមធម៌យេនឌ័រ**មានន័យថា ការប្រព្រឹត្តចំពោះភេទទាំងពីរគឺដូចគ្នា។ ក្នុងន័យនេះ គឺសំដៅទៅលើការឱ្យតំលៃលើគុណភាពការងារ ការផ្តល់ឱកាស និងការទទួលផល-ប្រយោជន៍។

នៅពេលដែលគោលការណ៍ទាំងពីរនេះត្រូវបានគេគោរព និងអនុវត្តដោយពេញលេញនោះ ការរើសអើងទៅលើស្ត្រីត្រូវបានលុបបំបាត់ចោល។ ជាលទ្ធផល អំពើហិង្សាដែលកើតមានទៅលើស្ត្រីអាចត្រូវបានដោះស្រាយ ឬ កាត់បន្ថយ ពោលគឺមានការគោរពសិទ្ធិគ្នាទៅវិញទៅមករវាងបុរស និងស្ត្រី នាំឱ្យកាត់បន្ថយនូវបញ្ហាសង្គម។

៧១. តើប្រព័ន្ធកូតាយេនឌ័រសំរាប់តំណាងអ្នកបោះឆ្នោតមានន័យដូចម្តេច?

គំនិតសំខាន់នៃប្រពន្ធ័កូតា គឺដើម្បីជ្រើសរើសស្ត្រីឱ្យកាន់តំណែងនយោបាយ និងដើម្បីធានាថាស្ត្រីមិនមែនជាអ្នកដែលត្រូវបានគេជ្រើសរើសតិចតួចនៅក្នុងជីវិតនយោបាយ។

ប្រព័ន្ធកូតាយេនឌ័រ សំដៅធានាឱ្យបានថា ស្ត្រី ឬបុរស (ជាពិសេសស្ត្រី) ចូលរួមក្នុងគ្រប់ទិដ្ឋភាពនយោបាយ សេដ្ឋកិច្ច សង្គម ក៏វិត ៥០% ទល់នឹង ៥០% ទោះបីនៅប្រទេសមួយចំនួន កូតានេះត្រូវបានកំណត់ត្រឹម ៣០% ឬ ៤០%ក៏ដោយ ។

ការអនុវត្តប្រពន្ធ័កូតាមិនផ្ទុយនឹងរដ្ឋធម្មនុញ្ញទេ !

ការវិវត្តថ្មីមួយទៀត គឺ "កូតាទ្វេ"

កូតាទ្វេ ត្រូវបានប្រើនៅក្នុងប្រពន្ធ័កូតា គឺមិនត្រឹមតែកំណត់ភាគរយជាក់លាក់មួយរបស់ស្ត្រីនៅក្នុងបញ្ជីឈរឈ្មោះបោះឆ្នោតប៉ុណ្ណោះទេ ថែមទាំងបង្ការឱ្យបានថា បេក្ខនារីមិនត្រូវបានគេដាក់ឈ្មោះនៅខាងក្រោមៗនៃបញ្ជីបេក្ខជន។ មានន័យថា បេក្ខនារីត្រូវបានគេដាក់ឈ្មោះនៅខាងលើនៃបញ្ជីបេក្ខជន ឬក៏ត្រូវបានដាក់ឈ្មោះឆ្លាស់គ្នារវាងបេក្ខជន និងបេក្ខនារីនៅខាងលើនៃបញ្ជីបេក្ខជនឈរឈ្មោះយ៉ាងហោច ៣០%ទៅ៤០% ។

៧២. តើប្រព័ន្ធកូតាយេនឌ័រមានសារៈសំខាន់អ្វីខ្លះ?

មានសារៈសំខាន់ណាស់! ព្រោះវាជួយឱ្យមានការលើកទឹកចិត្តដល់ស្ត្រីក្នុងការចូលរួមក្នុងកិច្ចការសង្គម ក៏ដូចជានយោបាយ ហើយមានប្រយោជន៍ថែមទៀតសំរាប់ប្រទេសដែលមានវិសមភាពយេនឌ័រដូចជាប្រទេសកម្ពុជា ពីព្រោះប្រព័ន្ធនេះជួយជំរុញឱ្យរដ្ឋាភិបាលយកចិត្តទុកដាក់ដល់ស្ត្រី និងជួយស្ត្រីឱ្យមានឱកាសក្លាយជាអ្នកដឹកនាំនៅថ្នាក់ជាតិ និងថ្នាក់មូលដ្ឋាន។

- ការប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធកូតា គឺកាត់បន្ថយនូវគម្លាតរវាងបុរស និងស្ត្រីក្នុងការធ្វើ

សេចក្តីសំរេចចិត្ត ។

- ប្រព័ន្ធកូតានេះ គឺជាគន្លឹះសំរាប់ជំរុញ និងលើកទឹកចិត្តឱ្យស្ត្រីបានបង្ហាញនូវសក្តា-នុពលរបស់ខ្លួនថាគាត់ក៏ជាធនធានមួយដ៏មានសារៈសំខាន់ ដែលសង្គមជាតិត្រូវការចាំបាច់ដែរ ។
- កូតានេះ គឺជាការលើកទឹកចិត្តឱ្យស្ត្រីបានចូលរួមដោយពេញលេញ ដោយស្មើភាព និងដោយសកម្មក្នុងការងារនយោបាយ ក៏ដូចជាការងារសាធារណៈ ដែលនឹងនាំមកនូវការផ្លាស់ប្តូរទម្លាប់នៃការអនុវត្តនយោបាយដើម្បីដោះស្រាយ និងសេចក្តីត្រូវការរបស់ស្ត្រី និងកុមារ ។ ការបង្កើនឱ្យមាននូវតម្លាភាព និងការទទួលខុសត្រូវរួមបញ្ចូលទាំងការឆ្លើយតបយ៉ាងរហ័សទៅនឹងសេចក្តីត្រូវការ និងការទាម-ទាររបស់ប្រជាពលរដ្ឋ។ មានសារៈសំខាន់ណាស់ក្នុងការពង្រឹងអភិបាលកិច្ចល្អ ដែលទាំងនេះគឺជាលក្ខខណ្ឌចាំបាច់សំរាប់ពន្លឿនសមភាព និងសមធម៌យេនឌ័រនៅកម្ពុជា។

៧៣. តើគោលនយោបាយ ឬផែនការសកម្មភាពយេនឌ័រសម្រាប់ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ គួរមានចំណុចសំខាន់អ្វីខ្លះ?

គោលនយោបាយ ឬផែនការសកម្មភាពយេនឌ័រសម្រាប់ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់គួរមានចំណុចសំខាន់៧ដូចខាងក្រោម ÷

- ត្រូវមានតម្លាភាពលើគ្រប់កិច្ចការ
- ត្រូវមានសមធម៌ និងសមភាពយេនឌ័រពិតប្រាកដ
- ត្រូវមានគណនេយ្យភាព (ការទទួលខុសត្រូវខ្ពស់)
- មានការត្រួតពិនិត្យនិងតាមដានការចូលរួមអនុវត្តការងាររបស់សមាជិកក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ទាំងស្ត្រី និងបុរស ។
- ផ្តល់ឱកាសដល់ស្ត្រីបានចូលរួមគ្រប់សកម្មភាព
- បង្កើនសមត្ថភាពដល់ស្ត្រីជាពិសេស

៧៤. តើគោលនយោបាយ ឬផែនការសកម្មភាពយេនឌ័រសម្រាប់គណបក្សនយោបាយ គួរមានចំណុចសំខាន់អ្វីខ្លះ?

គោលនយោបាយ ឬផែនការសកម្មភាពយេនឌ័រសម្រាប់គណបក្សនយោបាយ គួរមានចំណុចសំខាន់ៗដូចខាងក្រោម ÷

- យុត្តិធម៌សម្រាប់ស្ត្រីលើគ្រប់កិច្ចការ
- ផែនការសកម្មភាពក្នុងការបណ្តុះបណ្តាលស្ត្រី
- កំណត់ចំនួនកូតាតាមស្ថាប័ននានារបស់គណបក្ស
- ការពារ និងលើកស្ទួយដើម្បីពង្រីកការចូលរួមរបស់ស្ត្រី
- ផ្តល់ឱកាសឱ្យស្ត្រីបានក្លាយជាថ្នាក់ដឹកនាំឱ្យបានច្រើន
- ត្រូវពិនិត្យមើលរចនាសម្ព័ន្ធរបស់គណបក្សនីមួយៗ ហើយបញ្ចូលស្ត្រីជាអ្នកដឹកនាំក្នុងគណបក្សចាប់ពីថ្នាក់លើរហូតដល់ថ្នាក់មូលដ្ឋាន។

៧៥. ហេតុអ្វីបានជាស្ត្រីត្រូវចូលរួមក្នុងឆាកនយោបាយ និងជាអ្នកដឹកនាំនៅថ្នាក់មូលដ្ឋាន និងថ្នាក់ជាតិ?

- ដើម្បីឱ្យបញ្ហាស្ត្រី និងកុមារត្រូវបានយកចិត្តទុកដាក់ដោះស្រាយ
- ដើម្បីឱ្យស្ត្រីអាចអនុវត្តសិទ្ធិជាមូលដ្ឋានរបស់ខ្លួនក្នុងដំណើរការអភិវឌ្ឍន៍សង្គមជាតិ
- ស្ត្រីគ្រប់រូបមានសិទ្ធិចូលរួមក្នុងជីវភាពនយោបាយ
- ដើម្បីឱ្យស្ត្រីមានឱកាសចូលរួមក្នុងតួនាទីធ្វើសេចក្តីសំរេចចិត្ត
- ដើម្បីចូលរួមក្នុងដំណើរការវិមជ្ឈការ និងប្រជាធិបតេយ្យ
- ស្ត្រីគឺជាភ្នាក់ងារដែលធ្វើឱ្យមានការប្រែប្រួលនៅក្នុងសង្គម និងធ្វើឱ្យមានការផ្លាស់ប្តូរស្ថានភាពស្ត្រី។
- កាលណាមានស្ត្រីចូលរួមកាន់តែច្រើននៅក្នុងវិស័យនយោបាយ ពេលនោះស្ត្រីខ្លួនឯងនឹងមានទឹកចិត្តចូលរួមកាន់តែខ្លាំង និងជាគំរូសម្រាប់ក្មេងស្រីជំនាន់ក្រោយ។
- ដើម្បីលើកស្ទួយតំលៃស្ត្រី និងសមភាពយេនឌ័រ

- ដើម្បីបង្ហាញថាស្ត្រីក៏មានសមត្ថភាពដូចបុរសដែរ
- ដើម្បីកាត់បន្ថយទស្សនៈ ***"ស្ត្រីជាភេទទន់ខ្សោយ"***
- ដើម្បីការពារសិទ្ធិស្ត្រី និងអភិវឌ្ឍស្ត្រី ។
- ការពារផលប្រយោជន៍ស្ត្រីទាំងមូល
- ស្ត្រី និងបុរសមានសេចក្តីត្រូវការដោយឡែកៗពីគ្នា
- បើស្ត្រីមិនបានចូលរួម ស្ត្រីនៅតែមិនមានឱកាស ខ្វះបទពិសោធ និងមិនបាន បង្កើនសមត្ថភាព ។
- ស្ត្រីត្រូវមានការយល់ដឹងពីនយោបាយ ដើម្បីអាចជួយតំរង់ទិសរួមគ្នា
- ស្ត្រីចូលរួមផ្តល់មតិ បំពេញភាពខ្វះចន្លោះ
- ដើម្បីកែទំរង់នយោបាយ និងរចនាសម្ព័ន្ធច្បាប់របស់ជាតិ ដោយសន្តិវិធី

៧៦. តើឧបសគ្គអ្វីខ្លះដែលរារាំងស្ត្រីមិនឱ្យចូលរួមក្នុងវិស័យនយោបាយ?

- ខ្វះគោលនយោបាយសមធម៌ជាលាយលក្ខណ៍អក្សរក្នុងការលើកកម្ពស់ និងផ្តល់ឱកាសដល់ស្ត្រីនៅក្នុងគណបក្សនយោបាយ និងច្បាប់បោះឆ្នោត ។
- ខ្វះយន្តការពិសេសដើម្បីគាំទ្រ និងផ្តល់ឱកាសដែលជាវិធានការសម្រាប់ស្ត្រីចូលរួមលើគ្រប់វិស័យស្របតាមអនុសញ្ញាអន្តរជាតិស៊ី-ដ (CEDAW) ។
- ដោយសារទំនៀមទម្លាប់អភិរក្សនិយម និងវប្បធម៌ដែលត្រូវបានគេសន្មត់ និងឱ្យតម្លៃស្ត្រីទាបជាងបុរសនៅគ្រប់វិស័យនៅក្នុងសង្គម ។
- ខ្វះការផ្តល់ឱកាស និងការគាំទ្រពីបុរស និងសង្គម
- ខ្វះការលើកទឹកចិត្តពីគ្រួសារ និងស្វាមី
- ឋានៈទាបក្នុងយន្តការធ្វើសេចក្តីសំរេចចិត្ត
- ការរើសអើងរវាងតួនាទីបុរស-ស្ត្រីក្នុងវិស័យការងារ
- ខ្វះចំណេះដឹង ជំនាញ និងបទពិសោធ
- ខ្វះជំនឿលើខ្លួនឯង

- ជីវភាពគ្រួសារ ភាពក្រីក្រ

៧៧~ តើការផ្តល់អំណាចដល់ស្ត្រីមានន័យដូចម្តេច?

ការផ្តល់អំណាចឱ្យស្ត្រី គឺមានន័យថា ជាការបង្កើតឱកាសគ្រប់គ្រាន់លើជីវិតខ្លួនផ្ទាល់ វាមានន័យថា :

- អំណាចក្នុងការធ្វើសេចក្តីសំរេច
- អំណាចក្នុងការធ្វើឱ្យសំលេងមានប្រសិទ្ធភាព
- អំណាចក្នុងការបញ្ចូលគំនិតទៅក្នុងរបៀបវារៈ
- អំណាចក្នុងការចរចាស្ថានការណ៍ថ្មីៗ
- អំណាចផ្ទាល់ខ្លួនក្នុងការជំទាស់នឹងទំនៀមទម្លាប់ចាស់ៗ

៧៨~ តើត្រូវមានវិធានការពិសេសអ្វីខ្លះដើម្បីបង្កើនចំនួនតំណាងរាស្ត្រស្ត្រី នៅអាណត្តិទី៥នេះ?

- **"ប្រព័ន្ធកូតា"** ជាដំណោះស្រាយដ៏មានប្រសិទ្ធភាពមួយដែលអាចលើកទឹកចិត្តឱ្យគ្រប់គណបក្សនយោបាយដាក់បេក្ខជនស្ត្រីក្នុងបញ្ជីបេក្ខជនរបស់គណបក្ស។ ការលើកទឹកចិត្តដើម្បីបង្កើតប្រពន្ធ័កូតាក្នុងគណបក្សក៏អាចត្រូវបានបង្កើតក្នុងក្របខណ្ឌច្បាប់ដែរ គឺនិយាយដល់ការធ្វើវិសោធនកម្មច្បាប់បោះឆ្នោត។ វិសោធនកម្មច្បាប់នេះ កែលម្អបន្ថែមលក្ខណៈនៃការដាក់ពាក្យចុះឈ្មោះបញ្ជីបេក្ខជននៃគណ-បក្សនយោបាយដែលតម្រូវឱ្យមានប្រពន្ធ័កូតាស្ត្រី*៣០ %* និងដាក់ឆ្លាស់គ្នារវាងបេក្ខជនស្ត្រី-បុរសតាំងពីលេខរៀងទី១ទៅ។
- **បង្កើតគោលនយោបាយសម្រាប់រដ្ឋផ្តល់មូលនិធិដល់គណបក្សនយោបាយ**ណាដែលគោរព និងអនុវត្តតាមច្បាប់ ដោយដាក់បេក្ខភាពស្ត្រីឈរឈ្មោះនៅលេខរៀងខាងលើ ឬឆ្លាស់គ្នារវាងបេក្ខជនស្ត្រី-បុរស៣0%។ មូលនិធិរបស់រដ្ឋត្រូវបានអនុមត័ចេញពីថវិកាជាតិដើម្បីឱ្យទៅគណបក្សនយោបាយសម្រាប់ធ្វើការបណ្តុះបណ្តាលដល់បេក្ខជន ពិសេសបេក្ខនារីក្នុងកិច្ចការនយោបាយ និងការបោះឆ្នោត។

- ដើម្បី**បង្កើតបរិយាកាសល្អប្រសើរ**សំរាប់ស្ត្រី និង**ធានានូវសុវត្ថិភាព**សម្រាប់បេក្ខនារី រាជរដ្ឋាភិបាល អាជ្ញាធរមូលដ្ឋាន និងគ.ជ.បបន្តអនុវត្តន៍ឱ្យបានតឹងរ៉ឹងនូវវិធានការពិសេស និងអន្តរាគមន៍ក្នុងការបញ្ឈប់រាល់សកម្មភាពគំរាមកំហែងបំភិតបំភ័យនិងអំពើហឹង្សាលើអ្នកបោះឆ្នោតស្ត្រី បេក្ខនារី និងសកម្មជនស្ត្រីនយោបាយ ។
- **ប្រពន្ធ័ផ្សព្វផ្សាយ**ផ្តោតការ *អប់រំ* ដល់អ្នកបោះឆ្នោតអំពី សារៈសំខាន់នៃការចូលរួមរបស់ស្ត្រីក្នុងវិស័យនយោបាយ និងពង្រឹងការទទួលបានការ *ផ្សព្វផ្សាយដោយស្មើភាព* របស់បេក្ខជនស្ត្រី ។
- **ប្រជាពលរដ្ឋកម្ពុជាដែលមានសិទ្ធិ**បោះឆ្នោតទាំងស្ត្រី និងបុរស សូមទៅបោះឆ្នោតកុំបីខាន ដោយសម្រេចចិត្ត *បោះឆ្នោតឱ្យគណបក្ស*ដែលមានបេក្ខភាពស្ត្រីឈរឈ្មោះនៅលេខរៀងខាងលើ ។

ៜៜៜ❖ៜៜៜ

ផ្នែកទី៥: យុវជន និងនយោបាយ

៧៩. តើមនុស្សប្រភេទណាដែលគេចាត់ទុកជាយុវជន-យុវនារី?

គឺជាក្រុមមនុស្សដែលមានវ័យក្មេងៗពោរពេញដោយថាមពល ទាំងកាយ និងបញ្ញា។ ពួកគេជាក្រុមមនុស្សដែលងាយមានការផ្លាស់ប្តូរ ដែលការផ្លាស់ប្តូរទាំងនោះអាស្រ័យទៅតាមបរិស្ថានជុំវិញពួកគេ។ ក៏ប៉ុន្តែក្រុមមនុស្សទាំងនេះ ត្រូវបានគេកំណត់អាយុខុសៗគ្នាទៅតាមអង្គភាព ឬ តំបន់ ឬ ទៅតាមប្រទេសខុសៗគ្នាដូចជា[១] ៖

- ប្រទេសកម្ពុជា ក្រសួងអប់រំបានកំណត់យកយុវជនចាប់ពី១៥ឆ្នាំ ទៅ៣០ឆ្នាំ។ រីឯសមាគមយុវជនខ្មែរកំណត់យកពី១៦ឆ្នាំ ទៅ៣៥ឆ្នាំ។
- អង្គការសហប្រជាជាតិកំណត់យកពី ១៥ឆ្នាំ ទៅ២៤ឆ្នាំ
- ប្រទេសថៃ កំណត់ពី១៤ឆ្នាំ ទៅ២៥ឆ្នាំ
- ប្រទេសម៉ាឡេស៊ី កំណត់យកក្រុមមនុស្សអាយុក្រោម៤០ឆ្នាំ

៨០. តើយុវជនចាំបាច់ចូលរួមក្នុងកិច្ចការនយោបាយដែរឬទេ? ព្រោះហេតុអ្វី?

យុវជន (ប្រុស-ស្រី) ចាំបាច់ត្រូវតែចូលរួមក្នុងវិស័យនយោបាយ។ ព្រោះយុវជនក៏ដូចជាក្រុមមនុស្សដទៃទៀតដែរ។

- មានតម្រូវការផ្ទាល់ខ្លួន
- ជាសរសរទ្រូងរបស់ជាតិ ជាកំលាំងស្នូល ជាក្រុមមានមនសិការខ្ពស់ កំលាំងកាយបរិបូរណ៍ និងមានកម្លាំងស្មារតី និងឆន្ទៈមុតមាំ។
- មានគំនិតសុទិដ្ឋិនិយមច្រើន មានទឹកចិត្តស្នេហាជាតិខ្ពស់ និងមានគំនិតច្នៃប្រឌិតថ្មីៗខុសពីអ្នកជំនាន់មុនៗដែលមានគំនិតអភិរក្សនិយមច្រើន។

---

[១] តាមការបកស្រាយពីលោកយង់ គីមអេង ប្រធានមជ្ឈមណ្ឌលប្រជាពលរដ្ឋដើម្បីសន្តិភាព និងអភិវឌ្ឍន៍ និងជាអតីតប្រធានសមាគមយុវជនខ្មែរ នៅឆ្នាំ២០១០

- តម្រូវការខុសពីអ្នកជំនាន់មុន ដោយសារពួកគេរស់នៅក្នុងសង្គមដែលពោរពេញដោយភាពប្រែប្រួល វិវត្តន៍លឿន ជាពិសេសនាពេលបច្ចុប្បន្ននេះ ។
- ធ្វើឱ្យមានការប្រែប្រួលក្នុងសង្គម នៅពេលដែលតម្រូវការរបស់ខ្លួនត្រូវបានគេមើលរំលង និងមិនបានដោះស្រាយ ។
- អាចជំរុញឱ្យយុវជនក្លាយជាអ្នកដឹកនាំផងដែរ ។

៨១. តើយុវជនគួរធ្វើយ៉ាងណាដើម្បីឱ្យខ្លួនមានតំលៃក្នុងសង្គម?

- ទោះមានចំណេះដឹងជ្រៅជ្រះ ឬ តិចតួច ឬ មិនមានក្តី យុវជនត្រូវតែធ្វើ**អត្តចរិតឱ្យបានសមជាពលរដ្ឋល្អ** ។
- យុវជន ត្រូវតែព្យាយាមធ្វើការ**តាមដាន**រាល់ការដឹកនាំរបស់អ្នកនយោបាយ អ្នកដឹកនាំ ហើយត្រូវចេះ**លើកយកបញ្ហា** ដែលធ្វើឱ្យរាំងស្ទះដល់ការអភិវឌ្ឍប្រទេសជាតិមកធ្វើការជជែកពិភាក្សាជាមួយក្រុម ឬអង្គការ សមាគមយុវជនដទៃទៀត ឬជាមួយអ្នកនយោបាយតាមគ្រប់មធ្យោបាយ ដូចជា**ចូលរួម**ក្នុងវេទិកានានា ដែលរៀបចំឡើង ដោយអង្គការសង្គមស៊ីវិល គណបក្សនយោបាយ និងរដ្ឋាភិបាលជាដើម ។
- យុវជនត្រូវតែ**ធ្វើជាមនុស្សគំរូ**ដល់អ្នកជំនាន់បន្ទាប់ៗ ក្នុងការចូលរួមកិច្ចអភិវឌ្ឍន៍សង្គម ការប្រឆាំងនឹងអំពើឧបាយមុខដូចជា ការជួញដូរមនុស្ស ការសេពគ្រឿងញៀន គ្រឿងស្រវឹង ល្បែងស៊ីសង និងចូលរួមប្រយុទ្ធប្រឆាំងអំពើពុករលួយ...
- នៅពេល**គ្រប់អាយុ១៨ឆ្នាំ** យុវជនត្រូវតែព្យាយាមបំពេញកាតព្វកិច្ចរបស់ខ្លួនជាពលរដ្ឋ គឺត្រូវ**ទៅចុះឈ្មោះ** និង**ទៅបោះឆ្នោត**ជ្រើសរើសតំណាងរបស់ខ្លួនទៅតាមឆន្ទៈ ដោយមានការពិចារណា និងថ្លឹងថ្លែងឱ្យបានហ្មត់ចត់ ។
- **ក្រោយពេលបោះឆ្នោត** យុវជនត្រូវតែខិតខំ**សង្កេតតាមដាន ឃ្លាំមើល**

សកម្មភាពអនុវត្តរបស់មន្ត្រីជាប់ឆ្នោត រាជរដ្ឋាភិបាល ដើម្បីចូលរួមវាយតំលៃលើលទ្ធផលនៃសកម្មភាពទាំងនោះ ហើយផ្តល់ព័ត៌មានទាំងនេះទៅដល់អ្នកបោះឆ្នោតដទៃទៀតសំរាប់ធ្វើជាទុនពិចារណា ក្នុងការសំរេចចិត្ត បោះឆ្នោតលើកក្រោយៗទៀត។

- ខិតខំ**បង្កើនចំណេះដឹង** និង**កសាងសមត្ថភាពផ្ទាល់ខ្លួន**បន្ថែមទៀត។

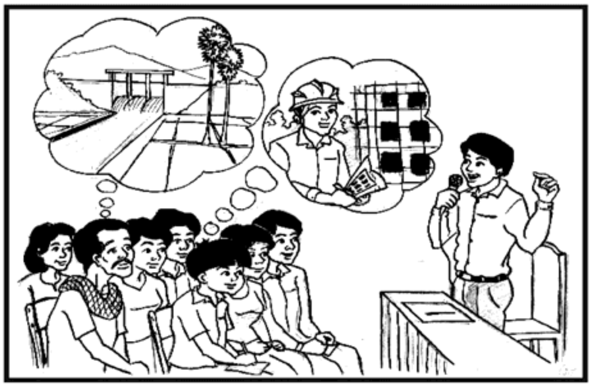

យុវជនស្រឡាញ់ជាតិ ឆ្លៀតទៅបោះឆ្នោតតាមឆន្ទៈ!

ឥឥឥ❖ឲឲឲ

ផ្នែកទី៦ ក្រោយពេលបោះឆ្នោតជ្រើសរើសក្រុមប្រឹក្សាឃុំ-សង្កាត់ :

វិមជ្ឈការ វិសហមជ្ឈការ និងអភិបាលកិច្ចមូលដ្ឋាន

៨២- តើវិមជ្ឈការនៅកម្ពុជាមានអត្ថន័យដូចម្តេច?

- វិមជ្ឈការមានន័យថា សិទ្ធិ ការទទួលខុសត្រូវ និងធនធានមួយចំនួនត្រូវបានផ្ទេរពីរដ្ឋាភិបាលជាតិទៅឱ្យក្រុមប្រឹក្សាឃុំ-សង្កាត់ ដែលបានបោះឆ្នោតជ្រើសរើសឡើងតាមលក្ខណៈប្រជាធិបតេយ្យ ។
- វិមជ្ឈការ មានបំណងលើកកំពស់លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ និងកែលំអជីវភាពរស់នៅរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ។ ប្រជាពលរដ្ឋទទួលបានឱកាសកាន់តែច្រើនឡើងក្នុងការធ្វើសេចក្តីសំរេចចិត្តលើបញ្ហានៅមូលដ្ឋាន ដែលប៉ះពាល់មកលើជីវភាពរស់នៅរបស់ខ្លួន។

៨៣. តើគោលបំណងសំខាន់ៗនៃការគ្រប់គ្រងឃុំ-សង្កាត់តាមបែបវិមជ្ឈការ មានអ្វីខ្លះ?

គោលបំណងនៃការគ្រប់គ្រងឃុំ-សង្កាត់តាមបែបវិមជ្ឈការ គឺ ÷

- លើកកំពស់ប្រជាធិបតេយ្យ អភិបាលកិច្ចល្អ និងគុណភាពនៃជីវភាព
- ផ្តល់ជូនប្រជាពលរដ្ឋនូវឱកាសកាន់តែច្រើន ដើម្បីសំរេចលើអនាគតរបស់ខ្លួន ។
- ធានានូវកិច្ចអភិវឌ្ឍន៍ប្រកបដោយនិរន្តរភាព ដោយរាប់បញ្ចូលទាំងការផ្តល់សេវាជាមូលដ្ឋានផង ។
- ការផ្តល់ភាពជានីតិបុគ្គលឱ្យឃុំ-សង្កាត់
- ការបង្កើតឡើងនូវប្រពន្ធ័អភិបាលកិច្ចនៅថ្នាក់ឃុំ-សង្កាត់
- អំណាចដឹកនាំគ្រប់គ្រងឃុំ-សង្កាត់ គឺត្រូវកើតចេញពីការបោះឆ្នោតដោយ សេរី ត្រឹមត្រូវ និងយុត្តិធម៌ក្នុងក្របខ័ណ្ឌឃុំ-សង្កាត់នីមួយៗ។
- ការផ្តល់នូវអំណាចបញ្ញត្តិ និងអំណាចប្រតិបត្តិឱ្យឃុំ-សង្កាត់
- កំណត់អំពីការរៀបចំកែសម្រួលព្រំប្រទល់ឃុំ-សង្កាត់ ។

៨៤. ហេតុអ្វីបានជាការចូលរួមដោយស្មើភាពរបស់ស្ត្រី និងបុរសនៅក្នុងដំណើរការវិមជ្ឈការមានសារៈសំខាន់?

- គោលបំណងសំខាន់របស់វិមជ្ឈការ គឺដើម្បីឱ្យកម្ពុជាឆ្លើយតបចំពោះសិទ្ធិមនុស្ស និងប្រជាពលរដ្ឋមានលទ្ធភាពចូលរួមក្នុងការអភិវឌ្ឍន៍ប្រទេសដូចគ្នា និងទទួលផលស្មើគ្នា ។ ម្យ៉ាងទៀត ធានាឱ្យមានសិទ្ធិស្មើគ្នារវាងបុរស និងស្ត្រីដែលជាការបង្ហាញនូវការគោរពទៅតាមរដ្ឋធម្មនុញ្ញ និងបំបាត់អំពើរើសអើងមកលើស្ត្រី ។
- ការចូលរួមដោយស្មើភាពរបស់បុរស និងស្ត្រីនៅក្នុងកិច្ចការទាំងអស់ដែលត្រូវអនុវត្តនៅក្នុងវិមជ្ឈការ និងនៅក្នុងក្រុមប្រឹក្សាឃុំ-សង្កាត់នឹងលើកកំពស់សុខុមាលភាពរបស់ប្រទេសជាតិទាំងមូលនិងលើកកំពស់ការអភិវឌ្ឍបែបប្រជាធិបតេយ្យ

៨៥. តើវិសហមជ្ឈការមានន័យដូចម្តេច?

វិសហមជ្ឈការមានន័យថា រាជរដ្ឋាភិបាល ឬក្រសួង ស្ថាប័ន ធ្វើប្រតភូកម្ម

មុខងារ សិទ្ធិអំណាច ធនធានទៅអង្គភាពក្រោមបង្គាប់ ឬ ទៅក្រុមប្រឹក្សាប្រភេទណាមួយ ដើម្បីអនុវត្តក្នុងនាមរាជរដ្ឋាភិបាល ឬ ក្រសួង ស្ថាប័ន ។

៨៦. តើអភិបាលកិច្ចមូលដ្ឋានមានន័យយ៉ាងដូចម្តេច?

អភិបាលកិច្ចមូលដ្ឋាននៅកម្ពុជា គឺនិយាយយោងទៅ**ដំណើរការ**ដែលក្រុមប្រឹក្សាឃុំ-សង្កាត់ និងប្រជាពលរដ្ឋត្រូវលើកស្ទួយធាតុសំខាន់ៗរួមមាន: **ការចូលរួម តម្លាភាព គណនេយ្យភាព** (ការទទួលខុសត្រូវខ្ពស់) **ប្រសិទ្ធភាពការងារ មានសមភាពលើកកំពស់ការរគ្រប់គ្រងដោយច្បាប់**ដែលត្រូវផ្តល់ឱកាសឱ្យជនក្រីក្រ ជនងាយរងគ្រោះក្នុងការធ្វើសេចក្តីសំរេចចិត្ត និងការទទួលសេវា ។

៨៧. តើតម្លាភាពនៅឃុំ-សង្កាត់មានន័យដូចម្តេច?

តម្លាភាព មានន័យថា ដំណើរការដែលធ្វើឱ្យមានព័ត៌មានពេញលេញដោយសេរី ។

✦ ក្រុមប្រឹក្សាត្រូវបើកចំហជូនសាធារណជន អំពី ថវិកាចំណូល ចំណាយ និងដំណើរការនៃការសំរេចចិត្ត ។

<u>**ឧទាហរណ៍:**</u> កំណត់ហេតុនៃការប្រជុំ សេចក្តីសម្រេច និងគំរោងផ្សេងៗដែលអនុម័តដោយក្រុមប្រឹក្សាឃុំ-សង្កាត់ត្រូវតែបិទផ្សាយជាសាធារណៈ ។ មិនតែប៉ុណ្ណោះក្រុមប្រឹក្សាឃុំ-សង្កាត់ត្រូវផ្តល់ព័ត៌មានលក្ខណៈបើកចំហ ប្រសិនបើប្រជាពលរដ្ឋណាចង់ដឹងពីព័ត៌មាន ហើយអាចទៅរកដោយសេរី ។

៨៨. តើក្រុមប្រឹក្សាឃុំ-សង្កាត់ប្រជុំជាសាធារណៈនៅពេលណា? ទីណា?

- ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ-សង្កាត់ត្រូវធ្វើការប្រជុំយ៉ាងតិចចំនួនមួយដងក្នុងមួយខែ
- ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ-សង្កាត់ត្រូវប្រជុំក្នុងសាលាឃុំ ឬសាលាសង្កាត់ ឬក្នុងករណីចាំបាច់អាចប្រជុំកន្លែងផ្សេងបាន ។

៨៩. ក្រោយពេលបោះឆ្នោតជ្រើសរើសក្រុមប្រឹក្សាឃុំ-សង្កាត់ តើប្រជាពលរដ្ឋមានតួនាទី និងភារកិច្ចអ្វីខ្លះ?

- តាមដានលទ្ធផលនៃការបោះឆ្នោត និងការតែងតាំងក្រុមប្រឹក្សាឃុំ-សង្កាត់ និងមេឃុំ-សង្កាត់ ។

- ត្រូវស្គាល់ឈ្មោះនិងប្រវត្តិរូបខ្លះៗរបស់សមាជិកក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ជាប់ឆ្នោត
- ឃ្លាំមើល និងចូលរួមសកម្មភាពការងាររបស់ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ-សង្កាត់ ដូចជា ÷
  - តាមដានពីការសំរេចចិត្តនិងការអនុវត្តការងាររបស់ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ-សង្កាត់
  - ចូលរួមការពិភាក្សាផ្សេងៗរបស់ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ-សង្កាត់លើវិស័យសំខាន់ៗ ដូចជា អភិវឌ្ឍន៏ សន្តិសុខ អប់រំ សុខភាព ។ល។
- ឃ្លាំមើល និងវាយតម្លៃការអនុវត្តតាមកិច្ចសន្យា
- បង្កើនសាមគ្គី និងពង្រឹងបណ្តាញសង្គមស៊ីវិលនៅមូលដ្ឋាន ។

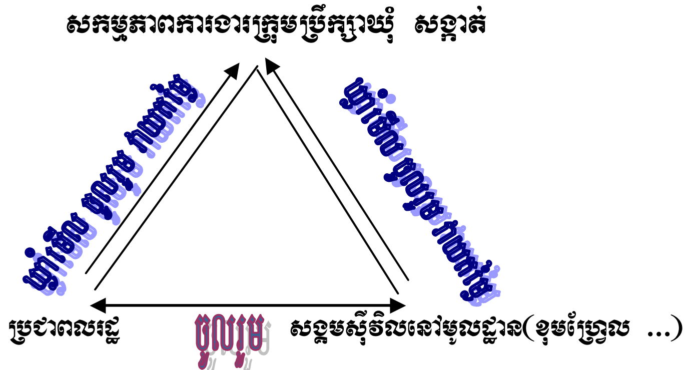

៩០_ តើប្រជាពលរដ្ឋអាចស្នើសុំប្រធានក្រុមប្រឹក្សាឃុំ_សង្កាត់បញ្ចូលបញ្ហា ឬ តំរូវការមួយឬច្រើនទៅក្នុងរបៀបវារៈប្រជុំរបស់ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ_សង្កាត់បានឬទេ?

ប្រជាពលរដ្ឋជួបជុំគ្នារកបញ្ហា តំរូវការចាំបាច់ក្នុងឃុំ

បាន! ប៉ុន្តែ តាមបទបញ្ជាផ្ទៃក្នុងសំរាប់ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ-សង្កាត់ បញ្ហាឬតម្រូវការមួយឬច្រើនរបស់ប្រជាពលរដ្ឋទាល់តែប្រជាពលរដ្ឋមានការឯកភាពគ្នាជាក្រុម ដែលមានចំនួន ÷

- ចាប់ពី **៥០នាក់** ឡើងទៅចំពោះឃុំ

សង្កាត់ដែលមានប្រជាពលរដ្ឋតិចជាង ៦ ០០០នាក់ ។

- ចាប់ពី **១០០នាក់**ឡើងទៅ ចំពោះឃុំ-សង្កាត់ដែលមានប្រជាពលរដ្ឋចាប់ពី ៦ ០០១នាក់ ដល់ ៣០ ០០០នាក់ ។
- ចាប់ពី **១៥០នាក់**ឡើងទៅចំពោះឃុំ-សង្កាត់ដែលមានប្រជាពលរដ្ឋច្រើនជាង ៣០ ០០១នាក់ ។

ចំនួនប្រជាពលរដ្ឋដែលបានស្នើសុំខាងលើ អាចចាត់តាំងតំណាងរបស់ខ្លួនចំនួន**<u>៣នាក់</u>** ឱ្យ ចូលរួមប្រជុំជាមួយក្រុមប្រឹក្សាឃុំ-សង្កាត់ ដើម្បីចោទសួរបញ្ហា ឬការពារតម្រូវការរបស់ក្រុមខ្លួនដែលបានស្នើឡើងនោះ ។

៩១. ពេលតំណាង៣នាក់របស់ក្រុមប្រជាពលរដ្ឋចោទសួរហើយ តើពេលណាទើបគេឆ្លើយតបវិញ?

- **ឆ្លើយភ្លាមៗតែម្តង** ! ពេលនោះក្រុមប្រឹក្សាឃុំ-សង្កាត់ ត្រូវតែធ្វើការពិចារណាលើបញ្ហា ឬតម្រូវការដែលបានស្នើដោយប្រជាពលរដ្ឋ ហើយប្រធានក្រុមប្រឹក្សាឃុំ-សង្កាត់ ត្រូវតែឆ្លើយជាបន្ទាន់ និងផ្ទាល់មាត់ ។

ចូលរួមប្រជុំរបស់ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់

- ប៉ុន្តែ ក្នុងករណីមិនអាចឆ្លើយដោយផ្ទាល់មាត់បាន ប្រធានក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ត្រូវឆ្លើយជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនូវសំណួរដែលប្រជាពលរដ្ឋ (តំណាង៣នាក់) បានលើកឡើង និងត្រូវធ្វើរបាយការណ៍អំពីចម្លើយនោះនៅ ក្នុងកិច្ចប្រជុំបន្ទាប់របស់ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ ។

៩២. តើប្រជាពលរដ្ឋមានសិទ្ធិអំណាចចូលរួមក្នុងដំណើរការការងារឃុំ-សង្កាត់ បានដែរឬទេ ?

ចូលរួមសកម្មភាពការងារ

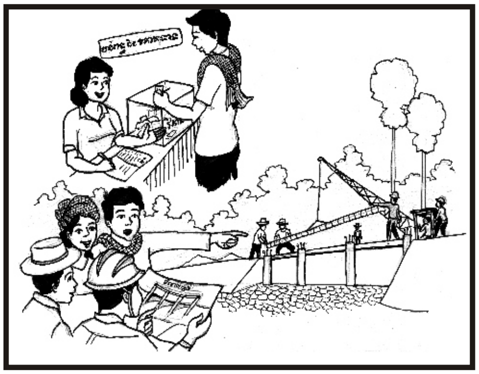

ក្នុងគំរោងអភិវឌ្ឍន៍ឃុំ-សង្កាត់ ប្រជាពលរដ្ឋត្រូវចូលរួមចំណែកជាប្រាក់បដិភាគ(លុយ) ។ ជាមួយគ្នានេះដែរ ប្រជាពលរដ្ឋអាចចូលរួមបន្ថែមទៀតនូវសម្ភារៈ ឬគំនិតយោបល់ ឬកំលាំងពលកម្មឬបច្ចេកទេស ព្រោះថា គំរោងអភិវឌ្ឍន៍នីមួយៗអាចសំរេចបានល្អ មានគុណភាព ទាល់តែមានការចូលរួម និងទទួលខុសត្រូវពីយើងទាំងអស់គ្នា។

៩៣. តើប្រជាពលរដ្ឋមានសិទ្ធិតាមដាន វាយតម្លៃដែរឬទេ?

- យើងជាប្រជាពលរដ្ឋ មានសិទ្ធិចូលរួមផ្តល់យោបល់ វាយតម្លៃទៅលើការអនុវត្តគំរោងអភិវឌ្ឍន៍នៅឃុំ-សង្កាត់របស់យើងរៀងៗខ្លួន។ វាយតម្លៃលើការអនុវត្តការសន្យារបស់ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ-សង្កាត់ និងគណបក្សជាប់ឆ្នោតទៀតផង។

ទទួលព័ត៌មាន ឃ្លាំមើលតាមដាន និងវាយតម្លៃ

- មាត្រា៣៥ បានការពារសិទ្ធិយើងរួចជាស្រេចដោយបានចែងថា ***"ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរទាំងពីរភេទមានសិទ្ធិចូលរួមយ៉ាងសកម្មក្នុង ជីវភាពនយោបាយ សេដ្ឋកិច្ច សង្គមកិច្ច និងវប្បធម៌របស់ប្រទេសជាតិ"***។

៩៤. តើប្រជាពលរដ្ឋធ្វើដូចម្តេច បើពិនិត្យទាយតំលៃឃើញថាក្រុមប្រឹក្សានេះមិនបានបំពេញ ឬគោរពតាមការសន្យា?

- ប្រជាពលរដ្ឋត្រូវចូលរួមវាយតម្លៃលើការងារ និងលទ្ធផលរបស់ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ-សង្កាត់។ បើក្រុមប្រឹក្សាឃុំ-សង្កាត់ពុំសូវបានដោះស្រាយតាមតម្រូវការចាំបាច់របស់យើង ឬពុំសូវគោរពតាមការសន្យានោះ ប្រជាពលរដ្ឋគួរប្រើប្រាស់សិទ្ធិបោះឆ្នោតជ្រើសរើសតំណាងណា ឬគណបក្សណាមួយដែលយើងសង្ឃឹមថាអាចជួយយើងបាន។
- ទៅបោះឆ្នោតតាមការគិតពិចារណា តាមការចូលរួម តាមការវាយតម្លៃពីសមិទ្ធផលក្នុងឃុំ-សង្កាត់របស់យើង ទើបការបោះឆ្នោតរបស់យើងជាការសំរេចចិត្តបានត្រឹមត្រូវ និងប្រសើរជាងអ្នកទៅបោះឆ្នោតមិនបានយល់ដឹងអ្វីសោះក្នុងអាណត្តិ ៥ឆ្នាំរបស់អ្នកជាប់ឆ្នោត។

៩៥. តើមុខងារ ៥ សំខាន់របស់ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ-សង្កាត់មានអ្វីខ្លះ?

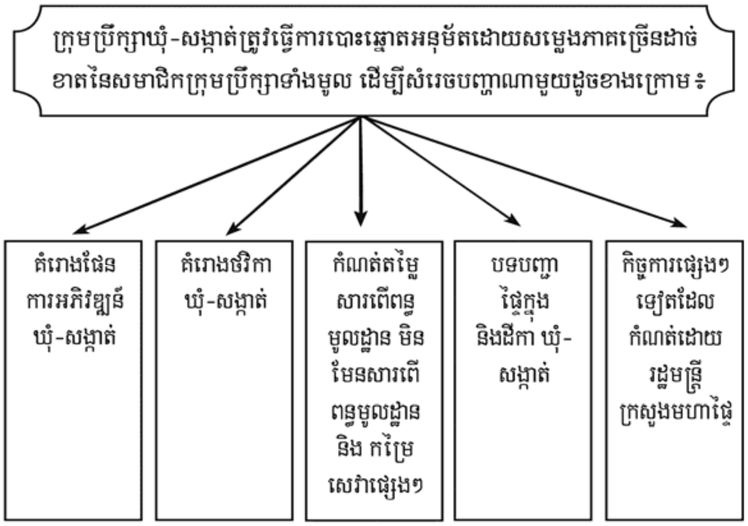

៩៦. តើរដ្ឋបាលឃុំ-សង្កាត់មានតួនាទីអ្វីខ្លះ?

រដ្ឋបាលឃុំ-សង្កាត់មានតួនាទី **ពីរ** គឺ :

- **តួនាទីបំរើកិច្ចការមូលដ្ឋាន** សំរាប់បំរើផលប្រយោជន៍ឃុំ សង្កាត់ និងប្រជាពលរដ្ឋក្នុងឃុំ-សង្កាត់របស់ខ្លួន (**វិមជ្ឈការ**) ។
- **តួនាទីជាភ្នាក់ងារតំណាងរដ្ឋ** ក្រោមការចាត់តាំង ឬការប្រគល់អំណាចរបស់រដ្ឋាភិបាល ឬអាជ្ញាធររដ្ឋ (**វិសហមជ្ឈការ**) ។

៩៧. ក្នុងតួនាទីបំរើកិច្ចការមូលដ្ឋាន រដ្ឋបាលឃុំ-សង្កាត់មានភារកិច្ចអ្វីខ្លះ?

- ❑ ធានារក្សាសន្តិសុខ សណ្តាប់ធ្នាប់ របៀបរៀបរយសាធារណ:
- ❑ រៀបចំចាត់ចែងសេវាសាធារណៈចាំបាច់ និង មើលការខុសត្រូវឱ្យកិច្ចការទាំងនោះដំណើរការបានល្អ ។
- ❑ លើកទឹកចិត្តឱ្យមានការបង្កើនផាសុកភាព និង សុខុមាលភាពរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ
- ❑ ជំរុញកិច្ចអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ច សង្គមកិច្ច និង លើកកំពស់ជីវភាពរស់នៅរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ ។
- ❑ ការពារ ថែរក្សាបរិស្ថាន ធនធានធម្មជាតិ វប្បធម៌ បេតិកភណ្ឌជាតិ
- ❑ សំរបសំរួលទស្សនៈរបស់ប្រជាពលរដ្ឋដើម្បីឱ្យមានការយោគយល់ អាធ្យាស្រ័យទៅវិញទៅមក ។
- ❑ បំពេញកិច្ចការជាទូទៅដើម្បីឆ្លើយតបសេចក្តីត្រូវការរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ ។

៩៨. ក្នុងតួនាទីជាភ្នាក់ងារតំណាងរដ្ឋ រដ្ឋបាលឃុំ-សង្កាត់មានភារកិច្ចអ្វីខ្លះ?

- ❑ ក្នុងតួនាទីជាភ្នាក់ងារតំណាងរដ្ឋ រដ្ឋបាលឃុំ សង្កាត់មានភារកិច្ចអនុវត្តទៅតាមច្បាប់ ព្រះរាជក្រឹត្យ អនុក្រឹត្យ ប្រកាស និងលិខិតបទដ្ឋានពាក់ព័ន្ធ ។
- ❑ ក្នុងករណីនេះអាជ្ញាធររដ្ឋអាចធ្វើប្រតិភូកម្មអំណាច (ការរំលែកអំណាច) ដល់ឃុំសង្កាត់ដោយភ្ជាប់ជាមួយនូវការបង្កើនសមត្ថភាព និងផ្គត់ផ្គង់ មធ្យោបាយ សម្ភារៈ ថវិកា សំរាប់អនុវត្ត ។

- ❑ ប្រតិភូកម្មខាងលើត្រូវផ្តល់ចំពោះតែសមូហភាពរបស់ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់តែប៉ុណ្ណោះ ។

<u>ឧទាហរណ៍:</u> - កិច្ចការអាត្រានុកូលដ្ឋាន (សំបុត្រកំណើត សំបុត្រអាពាហ៍ពិពាហ៍ សំបុត្រមរណភាព)

- កិច្ចការពិនិត្យបញ្ជីឈ្មោះ និងចុះឈ្មោះអ្នកបោះឆ្នោតប្រចាំឆ្នាំ...

៩៩. តើនរណាខ្លះជាសមាសភាពគណៈកម្មាធិការទទួលបន្ទុកកិច្ចការនារី និងកុមារឃុំ សង្កាត់?

គណៈកម្មាធិការទទួលបន្ទុកកិច្ចការនារី និងកុមារឃុំ សង្កាត់ត្រូវមានសមាសភាពដូចខាងក្រោម ÷

• មេឃុំ ចៅសង្កាត់	ជាប្រធាន
• ជំទប់ទី២ ចៅសង្កាត់រងទី២	ជាអនុប្រធាន
• អ្នកទទួលបន្ទុកកិច្ចការនារី និងកុមារឃុំ-សង្កាត់	ជាសមាជិកអចិន្ត្រៃយ
• ស្មៀនឃុំ-សង្កាត់	ជាសមាជិក
• នាយ ឬនាយរងប៉ុស្តិ៍នគរបាលរដ្ឋបាលឃុំ- សង្កាត់១រូប	ជាសមាជិក
• នាយកសាលា ឬតំណាង១រូប	ជាសមាជិក
• ប្រធានមណ្ឌលសុខភាព ឬតំណាង១រូប	ជាសមាជិក
• មេភូមិ ឬអនុប្រធានភូមិ១រូប គ្រប់ភូមិ	ជាសមាជិក

សមាជិកគណៈកម្មាធិការនេះ អាចមានការប្រែប្រួលដោយយោងទៅតាមចំនួនភូមិក្នុងឃុំ សង្កាត់ នីមួយៗ។ ដើម្បីលើកកម្ពស់ដល់ការចូលរួមរបស់ស្ត្រី គណៈកម្មាធិការនេះត្រូវមានសមាជិកជានារីយ៉ាងតិច៤០%នៃសមាជិកទាំងអស់។ ករណីមេឃុំចៅ សង្កាត់ ឬជំទប់ទី២ ចៅសង្កាត់រងទី២ជានារី និងជាអ្នកទទួលបន្ទុកកិច្ចការនារី និងកុមារ ឃុំ សង្កាត់ត្រូវជ្រើសរើសសមាជិកម្នាក់ក្នុងចំណោមសមាជិកក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ ដែលមានសមត្ថភាពធ្វើជាសមាជិកអចិន្ត្រៃយ៍នៃគណៈកម្មាធិការ។

១០០. តួនាទី និងភារកិច្ចរបស់គណៈកម្មាធិការទទួលបន្ទុកកិច្ចការនារី និងកុមារឃុំ សង្កាត់?

- រៀបចំផែនការសកម្មភាពនិងថវិកាប្រចាំឆ្នាំរបស់គណៈកម្មាធិការដាក់ជូនក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់អនុម័ត។
- ផ្តល់ប្រឹក្សាយោបល់ និងជួយក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ និងមេឃុំ ចៅសង្កាត់ចំពោះការងារពាក់ព័ន្ធកិច្ចការនារី និងកុមារនៅក្នុងឃុំ សង្កាត់។
- អប់រំផ្សព្វផ្សាយដល់ប្រជាពលរដ្ឋឱ្យយល់ដឹងអំពីច្បាប់ គោលនយោបាយនានារបស់រដ្ឋពាក់ព័ន្ធសិទ្ធិនារី និងកុមារនៅឃុំ សង្កាត់ និងបំផុសចលនាសហគមន៍លើវិស័យសុខភាព អប់រំ កិច្ចការពារ និងការអភិវឌ្ឍន៍កុមារ ព្រមទាំងការចុះបញ្ជីអត្រានុកូលដ្ឋានជូនទារក និងកុមារ។
- ទាក់ទាញការគាំទ្រ ដើម្បីឱ្យនារីបានចូលរួមធ្វើសេចក្តីសម្រេចលើការអភិវឌ្ឍនៅមូលដ្ឋានឃុំ សង្កាត់។
- បង្កើន និងពង្រឹងនូវការប្រាស្រ័យទាក់ទងកិច្ចសហការ និងការសម្របសម្រួលរវាងក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ និងអ្នកផ្តល់សេវាកម្ម និងអ្នកភូមិដែលធ្វើសកម្មភាពជួយនារី និងកុមារនៅក្នុងឃុំ សង្កាត់ របស់ខ្លួន។
- ជួយក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ ក្នុងការប្រមូលវិភាគព័ត៌មាន ទិន្នន័យពាក់ព័ន្ធនឹងបញ្ហា និងតម្រូវការរបស់នារី និងកុមារដើម្បីដាក់បញ្ចូលក្នុងផែនការអភិវឌ្ឍន៍ឃុំ សង្កាត់ និងកម្មវិធីវិនិយោគឃុំ សង្កាត់។
- ចូលរួមអនុវត្ត ពិនិត្យ តាមដាន និងវាយតម្លៃផែនការសកម្មភាពឃុំ សង្កាត់ពាក់ព័ន្ធស្ថានភាពនារី និងកុមារ។
- តាមដានស្ថានភាពនារី និងកុមារក្នុងឃុំ សង្កាត់ និងធ្វើរបាយការណ៍ទៀងទាត់ជូនក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ ព្រមទាំងដាក់បញ្ចូលក្នុងរបាយការណ៍ឃុំ សង្កាត់។

មេឃុំ ចៅសង្កាត់ដែលជាប្រធានគណៈកម្មាធិការ ត្រូវមានការទទួលខុសត្រូវចំពោះក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ របស់ខ្លួន។ គណៈកម្មាធិការត្រូវសម្របសម្រួល និងសហការយ៉ាងជិតស្និទ្ធជាមួយអ្នកផ្តល់សេវាកម្មផ្នែកសង្គមនានា អ្នកស្ម័គ្រចិត្តភូមិ និងសហគមន៍នៅក្នុងឃុំ សង្កាត់ ដើម្បីបំពេញតួនាទី ភារកិច្ចខាងលើឱ្យមានប្រសិទ្ធភាព។